

Program edukacji wczesnoszkolnej

Spis treści

Wstęp	3
1. Charakterystyka i założenia programu z uwzględnieniem aspektu psychologiczno-pedagogicznego	4
2. Po co istnieje szkoła? Realizacja celów edukacyjnych i zadań szkoły	7
Zadania szkoły	7
Cele edukacyjne kształcenia	8
3. Czego uczą się uczniowie? Realizacja treści kształcenia	10
Spiralne ujęcie materiału nauczania – uczenia się	10
Materiał nauczania (klasy 1–3)	12
4. Jak planować pracę? Przykład ramowego planu nauczania	21
5. Opis założonych osiągnięć ucznia. Umiejętności kluczowe w programie nauczania	25
Umiejętności podstawowe i ponadpodstawowe (w ujęciu ogólnym)	26
Umiejętności ucznia i jego osiągnięcia po pierwszym etapie edukacji (w ujęciu szczegółowym)	40
6. W jaki sposób uczą się uczniowie? Sposoby osiągania celów edukacyjnych	53
Jak pracować z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?	55
Jak postępować z uczniem przejawiającym specyficzne trudności w uczeniu się?	55
Jak pracować z uczniem zdolnym?	56
7. W jaki sposób jest monitorowany proces edukacyjny i rozwój dziecka?	
Ocena	58
Co to jest proces monitorowania?	58
Cele procesu monitorowania	58
Zakres monitoringu edukacyjnego	59
Metody i narzędzia służące gromadzeniu informacji	59
8. Załączniki	61
Słownik pojęć	61
Opinia merytoryczno-dydaktyczna o „Programie edukacji wczesnoszkolnej. Ćwiczenia z pomysłem”	63
Poczytaj w domu i w szkole. Propozycje lektur do klas 1–3	66
Wniosek do dyrektora szkoły	69

Wstęp

„Dzieci są różne, ale te różnice są większe niż dotychczas uznawaliśmy.
Te małe nicponie nie chcą przy tym dorastać jednakowo”.

John Goodlad

Zadaniem nauczycieli jest właściwe zorganizowanie procesu wychowawczo-dydaktycznego już od pierwszych tygodni pobytu dzieci w szkole i skuteczne kontynuowanie tego procesu, zapoczątkowanego w toku wychowania przedszkolnego, aż do zakończenia pierwszego etapu kształcenia. Należy przez to rozumieć, że szkoła ma stworzyć, zgodnie z wytycznymi nowej reformy oświaty, optymalne warunki do realizacji założeń aktualnej podstawy programowej i kształtować umiejętności: czytania, myślenia matematycznego, myślenia naukowego, komunikowania się w języku ojczystym i w języku obcym, posługiwania się technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi, uczenia się przez odkrywanie i badanie, mające na celu przygotowanie do dalszej edukacji, pracy w zespole.

Aby ułatwić realizację tego jakże trudnego zadania, proponujemy Państwu publikację *Program edukacji wczesnoszkolnej* opracowany przez nauczycieli praktyków. Stworzono go na podstawie wieloletnich doświadczeń, rzetelnej i bardzo wnikliwej obserwacji szkolnej rzeczywistości, lecz przede wszystkim jest on wynikiem bezpośredniej pracy z „małymi nicponiami, które nie chcą dorastać jednakowo”.

Autorzy programu podpowiadają, jakimi sposobami realizować najważniejsze cele edukacji wczesnoszkolnej, zawarte w podstawie programowej. Pokazują, jak wspomagać dzieci w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, fizycznym, estetycznym i etycznym już od szóstego roku życia oraz jak wychowywać, aby przygotować dzieci do życia w zmieniającej się rzeczywistości.

Program uwzględnia zatem wielostronne potrzeby dzieci i zwraca uwagę na ich wielorakie zdolności oraz chęć poznawania rzeczywistości przez doświadczanie. Realizacja założeń programu umożliwi dziecku i dorosłemu podejmowanie wspólnych kreatywnych działań i pomoże w rozwiązywaniu problemów. Program powstał z myślą o uczniach, nauczycielach, rodzicach i opiekunach należących do społeczności szkolnej zarówno wielkiego miasta, jak i małej wioski.

Niniejszy program jest zgodny z obowiązującą podstawą programową i przeznaczony do zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej. Został stworzony w trosce o dobry start dzieci sześciolatków w pierwszym etapie kształcenia. Autorzy nie zapomnieli o uczniu siedmioletnim, który może znaleźć się w jednej klasie z sześciolatką koleżanką. Nauczyciel znajdzie w tym programie informacje dotyczące przewidywanych osiągnięć dziecka kończącego edukację w przedszkolu, a także osiągnięć ucznia klas pierwszej, drugiej i trzeciej.

Program nauczania to propozycja, której celem jest przygotowanie każdego ucznia do aktywności w interesującej, nieprzewidywalnej rzeczywistości XXI wieku, w której dla młodego człowieka ważne będą te umiejętności, które wydają się ponadczasowe, uniwersalne i mające charakter kluczowy dla sprawnego funkcjonowania w zmieniających się warunkach i sytuacjach, w jakich wypadnie mu żyć i pracować. Korzystanie z programu pomoże nauczycielowi zaplanować proces wychowania – kształcenia tak, aby dziecko uczyło się poznawać świat, a zarazem odróżniać prawdę od fałszu, dobro od zła, piękno od brzydoty.

1. Charakterystyka i założenia programu z uwzględnieniem aspektu psychologiczno-pedagogicznego

Szybki rozwój nauki i technologii informacyjnej oraz dynamika przemian cywilizacyjnych wyznaczają edukacji wciąż nowe zadania. Przekazywanie uczniom rzetelnej wiedzy już nie wystarcza. Bardzo trudno dziś przewidzieć, która wiedza będzie użyteczna dla ucznia klasy 1, kiedy będzie on wchodził w dorosłe życie. Te uwarunkowania mają duży wpływ na funkcjonujący system edukacyjny. Musi to być system o wysokiej efektywności, odpowiadający na potrzeby jednostki i społeczności, przystający do zmian idących w kierunku akceptacji ucznia wraz z jego prawami, powinnościami i odmiennością, urzeczywistniany w warunkach demokracji, zapewniający każdemu uczestnikowi pełną podmiotowość i harmonijny rozwój na miarę jego możliwości. Szkoła powinna stać się terenem nabywania przez dziecko prawdziwych, przydatnych w życiu doświadczeń, zaspokajania jego potrzeb poznawczych, oczekiwań oraz aprobowania jego wartości.

W programie nauczania przyjęto humanistyczną teorię uczenia, której podstawę stanowią następujące założenia:

- rezygnacja z reproduktywnego charakteru wychowania;
- uznawanie i respektowanie praw dzieci jako oczywistych;
- uczynienie stosunków wychowawczych w pełni podmiotowymi, wspieranie samorozwoju każdego ucznia;
- respektowanie prawidłowości rozwoju dziecka;
- umożliwianie dziecku kształtowania indywidualności, tożsamości, niepowtarzalności i odmienności;
- przyznawanie prawa do błędu i prawa wyboru.

Założenia psychologiczno-pedagogiczne programu nauczania zgodnie z humanistyczną teorią uczenia:

- Program nauczania opiera się na zainteresowaniach, potrzebach i oczekiwaniach dzieci, odwołuje się do ich doświadczeń, przygotowuje do życia w zmieniających się warunkach i sytuacjach.
- *Program edukacji wczesnoszkolnej* jest w pewnym sensie rodzajem wycieczki poznawczej.
- Kształcenie odbywa się przez badanie, doświadczanie, sprawdzanie, weryfikowanie, uzasadnianie, odwoływanie się do faktów, działanie, indywidualne i grupowe rozwiązywanie problemów.
- Kształcenie jest procesem ukierunkowanym na doskonalenie życia człowieka w zmieniającej się rzeczywistości.
- Dziecko ucząc się, rozwiązuje problemy, działa, wykonuje czynności, które mają wszechstronne zastosowanie w różnorodnych sytuacjach.
- Przyrost wiedzy i umiejętności jest wynikiem wymiany między uczącym się a jego środowiskiem edukacyjnym.
- Zarówno uczeń, jak i jego środowisko edukacyjne, wciąż się zmieniają, co powoduje zmianę organizacji procesu kształcenia.
- Proponowane metody nauczania rozwijają krytyczne, refleksyjne myślenie, uczą kreatywnego rozwiązywania problemów („jak myśleć?”, a nie: „co myśleć?”).

Realizując *Program edukacji wczesnoszkolnej*, nauczyciel może wspierać ucznia w działaniach mających na celu rozwijanie i doskonalenie talentów, które przypadają w udziale każdemu człowiekowi.

„Najważniejszym wkładem, jaki może wnieść oświata do rozwoju dziecka, jest dopomożenie mu w znalezieniu dziedziny, która najbardziej odpowiada jego talentom, w której będzie kompetentnym fachowcem, w której praca będzie dawała mu zadowolenie. (...). Powinniśmy poświęcać mniej czasu na klasyfikowanie uczniów według uzyskiwanych przez nich ocen, a więcej na odkrywanie ich naturalnych predyspozycji czy uzdolnień i rozwijanie ich.¹” – głosi Howard Gardner.

Zgodnie z założeniami teorii Howarda Gardniera wszyscy ludzie mają wiele rodzajów predyspozycji, są więc, w mniejszym lub większym stopniu, obdarzeni naturalnymi talentami.

Proponowany materiał kształcenia:

- ma charakter zintegrowany, interdyscyplinarny;
- jest tworzywem do kształtowania i doskonalenia umiejętności;
- respektuje prawidłowości rozwoju dzieci, uwzględnia ich indywidualny rozwój;
- zapewnia każdemu poczucie własnej wartości;
- akcentuje wartość dziecka jako osoby, a w szczególności jego autonomię, niepowtarzalność, odmienność i tożsamość.

Edukacja wczesnoszkolna jest pierwszym etapem kształcenia ogólnego, przygotowującym każdego ucznia do podjęcia systematycznej nauki różnych przedmiotów w klasach 4–6 szkoły podstawowej.

Program edukacji wczesnoszkolnej to propozycja edukacji ukierunkowanej na:

- dziecko – ucznia wraz z jego potrzebami, zainteresowaniami i możliwościami;
- indywidualne i grupowe uczenie się we współpracy i współdziałaniu;
- doświadczanie, badanie, tworzenie, działanie, zdobywanie nowych umiejętności;
- rozumienie zdobywanej wiedzy, kształtowanie i doskonalenie umiejętności.

Program edukacji wczesnoszkolnej może być przyjęty przez nauczycieli klas 1–3 jako szkolny program kształcenia lub stanowić podstawę do opracowania własnego programu nauczania.

W związku z powyższym nauczyciel powinien dostosować sposoby nauczania do umiejętności sześciolatków oraz umożliwić uczniowi:

- korzystanie z różnych źródeł informacji;
- skuteczne komunikowanie się;
- planowanie, organizowanie i samoocenę;
- radzenie sobie z nadmiarem informacji;
- aktywne, twórcze myślenie;
- kreatywne rozwiązywanie problemów;
- poszukiwanie definicji, pojęć.

W efekcie działań nauczyciela uczeń będzie umiał:

- funkcjonować we wciąż zmieniającej się rzeczywistości;
- podejmować ustawiczne uczenie się, doskonalić swoje umiejętności, aktualizować wiedzę;

¹ Daniel Goleman, *Inteligencja emocjonalna*, tłum. Andrzej Jankowski, Media Rodzina of Poznań, Poznań 1997.

- gromadzić informacje, analizować je i porządkować, oceniać ich przydatność, oddzielać fakty od opinii, prawdę od fałszu;
- podejmować decyzje w trudnych, nowych, problemowych sytuacjach, w których się znajdzie, mając świadomość, że ma prawo do błędu;
- być czynnym poszukiwaczem z wyzwoloną odwagą myślenia, przedsiębiorczością działania, zaradnością życiową, a nie biernym odbiorcą;
- dostrzegać życiową użyteczność wiedzy i umiejętności, a także stawiać sobie wysokie, lecz realne wymagania.

Podsumowując, proces edukacyjny realizowany według założeń proponowanego programu nauczania, umożliwi uczniom:

- łagodne przejście z etapu wychowania przedszkolnego do pierwszego etapu kształcenia;
- poznawanie świata i miejsca człowieka w środowisku społecznym, przyrodniczym, kulturowym;
- wszechstronny rozwój ciekawości poznawczej, spontanicznej aktywności, wewnętrznej motywacji, kreatywnych działań;
- poznawanie i wykorzystywanie własnego potencjału rozwojowego oraz budowanie pozytywnego obrazu własnego ja;
- przeżywanie satysfakcji z własnego działania, osiągniętych wyników;
- przyswajanie narzędzi umożliwiających aktywność badawczą i twórczą ekspresję;
- kształtowanie i doskonalenie umiejętności kluczowych, ponadprzedmiotowych;
- zaspokajanie indywidualnych potrzeb i oczekiwań;
- budowanie poczucia przynależności do grupy szkolnej, rodziny, społeczności lokalnej, regionu, kraju, Europy, świata;
- wyrabianie stosunku do siebie, świata i wartości;
- odkrywanie prawdy, dobra i piękna;
- przygotowanie się do podejmowania nowych zadań edukacyjnych na wyższym etapie kształcenia (klasy 4–6).

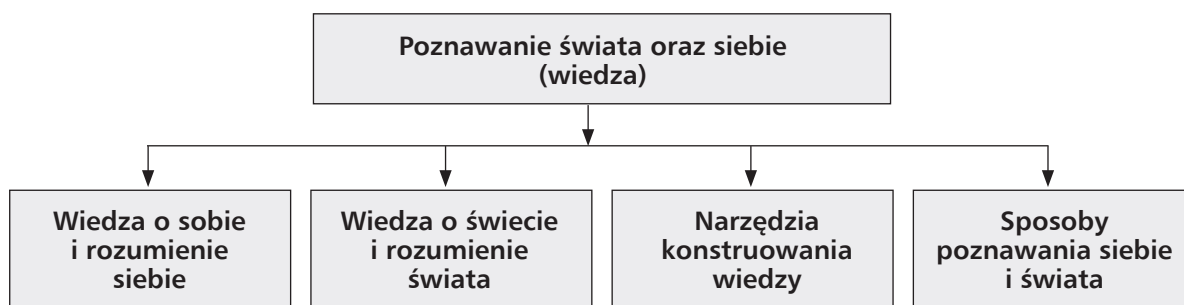
2. Po co istnieje szkoła? Realizacja celów edukacyjnych i zadań szkoły

Zadania szkoły

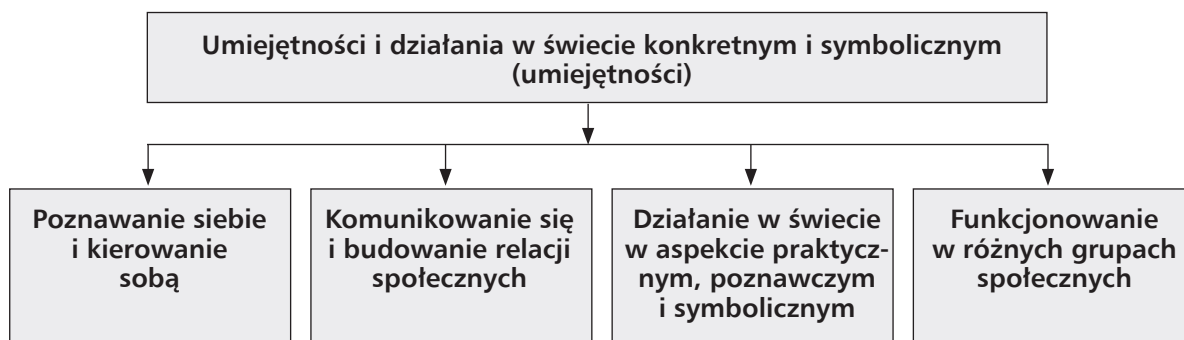
Program nauczania pozwala na realizację zadań szkoły w trzech obszarach edukacyjnych zgodnie z obowiązującą podstawą programową:

1. Poznawanie świata oraz siebie. Budowanie systemu wiedzy dziecka.
2. Aktywność w świecie konkretnym i symbolicznym. Umiejętności i działania.
3. Stosunek do świata oraz siebie. Budowanie systemu wartości.

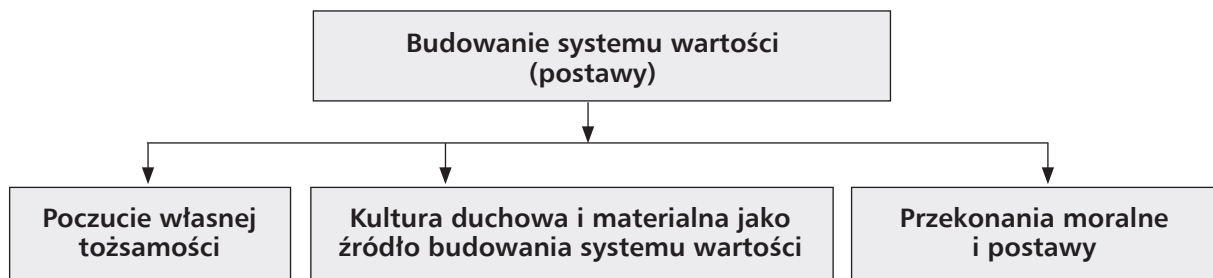
Pierwszy obszar edukacyjny obejmuje treści i zadania edukacyjne związane z budowaniem systemu wiedzy dziecka o sobie i świecie, z tworzeniem i wzbogacaniem narzędzi jej konstruowania oraz ze sposobami poznawania świata przez dziecko.

Drugi obszar edukacyjny obejmuje treści i zadania związane z rozwijaniem czynności poznawczych, porozumiewaniem się, praktycznym i symbolicznym działaniem oraz współdziałaniem z innymi osobami, otoczeniem, kształtowaniem umiejętności.

Trzeci obszar edukacyjny obejmuje treści i zadania związane z budowaniem poczucia własnej wartości, tworzeniem systemu wartości oraz kształtowaniem przekonań moralnych i postaw prospołecznych.

Cele edukacyjne kształcenia

Program edukacji wczesnoszkolnej wspomaga realizację zadań szkoły i celów ogólnych w pierwszym etapie kształcenia. Na podstawie obowiązującej podstawy programowej sformułowano następujące cele ogólne i szczegółowe o charakterze operacyjnym:

Cele ogólne	Cele szczegółowe
Kształtowanie umiejętności służących zdobywaniu wiedzy (czytanie, pisanie i liczenie)	kształtowanie umiejętności posługiwania się poprawnym językiem ojczystym: a) w zakresie mówienia: wdrażanie do świadomego stosowania środków językowych w zależności od adresata, treści i celu wypowiedzi; kształtowanie i wprowadzanie do czynnego słownika pojęć: społecznych, przyrodniczych, plastycznych, matematycznych, technicznych, muzycznych; wdrażanie do uważnego słuchania jako podstawowego warunku odbioru; b) w zakresie pisania: kształtowanie umiejętności czytelnego, estetycznego i poprawnego pod względem ortograficznym pisania; kształtowanie umiejętności redagowania wielozdaniowych, spójnych wypowiedzi ustnych i pisemnych w różnych formach literackich; c) w zakresie czytania: kształtowanie umiejętności płynnego, poprawnego i wyrazistego czytania; kształtowanie umiejętności czytania ze zrozumieniem tekstów literackich i innych tekstów pisanych; rozbudzanie wrażliwości na piękno słowa pisanego; kształtowanie umiejętności matematycznych: kształtowanie – na miarę uczącego się dziecka – pojęcia liczby naturalnej i działań arytmetycznych: dodawania, odejmowania, mnożenia, dzielenia; rozwijanie świadomego i sprawnego rachowania; rozwijanie orientacji i wyobraźni przestrzennej; rozwijanie rozumienia sensu mierzenia długości, masy (ciężaru), pojemności; kształtowanie świadomości czasu w skali dnia, w skali roku, w skali lat i w skali historycznej; kształtowanie umiejętności praktycznego stosowania zdobytej wiedzy matematycznej; wyrabianie nawyku korzystania z różnych dziedzin wiedzy; kształtowanie umiejętności korzystania z dzieł sztuki (literatura, architektura, malarstwo, muzyka, taniec, inscenizacja, film).
Przygotowanie do nauki języków obcych na kolejnych etapach edukacyjnych	zachęcanie do nauki języków obcych (literatura, zwyczaje, tradycje, zabawy dzieci w innych krajach).
Kształtowanie umiejętności nawiązywania i utrzymywania poprawnych kontaktów z innymi dziećmi, dorosłymi, osobami niepełnosprawnymi, przedstawicielami innej narodowości i rasy	rozbudzanie życzliwości wobec członków rodziny, kolegów, nauczycieli i pracowników szkoły; kształtowanie umiejętności przestrzegania norm społecznych, utrzymywania poprawnych kontaktów z innymi osobami (w tym z przedstawicielami innych narodowości); kształtowanie umiejętności komunikowania się z rówieśnikami i dorosłymi oraz rozwiązywania problemów bez użycia przemocy i bez agresji; rozbudzanie potrzeby dzielenia się z innymi własną wiedzą, obserwacjami, spostrzeżeniami; wdrażanie do poznawania własnej odrębności i niepowtarzalności; uwrażliwianie na odrębność drugiego człowieka przez pielęgnowanie indywidualnego stylu wypowiedzi oraz poszanowanie cudzych pomysłów i oryginalności;

AUTORZY: Jolanta Brzózka, Katarzyna Harmak, Kamila Izbińska, Anna Jasiocha, Wiesław Went

	kształtowanie osobowości i dojrzałości emocjonalnej, pozwalającej racjonalnie kierować swoim postępowaniem; kształtowanie postaw prospołecznych i zachęcanie do podejmowania działań na rzecz innych.
Rozwijanie poczucia przynależności do społeczności szkolnej, środowiska lokalnego, regionu i kraju	rozwijanie umiejętności poznawania otoczenia rodzinnego i społecznego; zapoznanie z tradycjami regionu, kraju i Europy; kształtowanie umiejętności prowadzenia obserwacji najbliższej okolicy; rozwijanie zainteresowań przez zapoznanie z zabytkami, miejscami pamięci narodowej oraz osobami związanymi z kulturą regionu.
Kształtowanie umiejętności działania w różnych sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych	kształtowanie właściwych postaw w czasie działań indywidualnych i zespołowych (w tym podczas zabawy); kształtowanie twórczej postawy; kształtowanie umiejętności samodzielnego zdobywania informacji z różnych źródeł, z wykorzystaniem technologii komputerowej; kształtowanie umiejętności dokonywania wyboru programów telewizyjnych, radiowych, multimedialnych i innych; kształtowanie właściwej postawy w kontaktach z nieznanymi osobami; wyrabianie krytycyzmu wobec postaw agresji i przemocy; wyrabianie nawyku dbania o własne zdrowie: odżywianie, zapobieganie chorobom, aktywny wypoczynek; kształtowanie harmonijnego rozwoju psychofizycznego dziecka zgodnie z jego możliwościami; kształtowanie umiejętności bezpiecznego posługiwania się urządzeniami technicznymi.
Wdrażanie nawyków i umiejętności związanych z bezpiecznym uczestnictwem w ruchu drogowym	wyrabianie umiejętności bezpiecznego poruszania się po drogach i przestrzegania przepisów ruchu drogowego; wyrabianie świadomości możliwych zagrożeń zdrowia i życia; kształtowanie umiejętności szukania pomocy w sytuacji zagrożenia i wypadku; kształtowanie poczucia odpowiedzialności za zdrowie i bezpieczeństwo innych w szkole, w domu, na ulicy, w czasie zabaw.
Rozbudzanie potrzeby kontaktu z przyrodą	rozbudzanie zainteresowania dzieci przyrodą i potrzeby kontaktu z nią; zapoznanie z różnorodnością świata roślin i zwierząt, ich budową, warunkami i trybem życia, odżywianiem się; wdrażanie do ochrony środowiska i jego zasobów; kształtowanie ekologicznego stylu życia; wdrażanie do właściwych zachowań w stosunku do zwierząt, roślin i całej przyrody; kształtowanie umiejętności badawczych i przeprowadzanie prostych doświadczeń.

W proponowanym Państwu programie nauczania szczególną uwagę zwracamy na potrzebę współdziałania środowiska rodziców lub opiekunów i środowiska szkolnego. Tym samym wspieranie rodziny w zakresie jej obowiązków wychowawczych stawiamy jako jeden z istotnych celów.

3. Czego uczą się uczniowie? Realizacja treści kształcenia

„Szukać prawdy, kochać piękno,
chcieć dobra, czynić najlepsze
– to zadanie i cel człowieka”.

Moses Mendelssohn

Spiralne ujęcie materiału nauczania – uczenia się

Materiał nauczania – uczenia się opracowany w publikacji *Program edukacji wczesnoszkolnej* zawiera informacje rzeczowe, merytoryczne, wykorzystywane do opanowywania wiadomości, kształtowania i doskonalenia umiejętności. To również tworzywo myślenia, badania, doświadczania, a także źródło wiedzy. W ramach edukacji dzieci w klasach 1–3 podejmowane są działania związane z tworzeniem dziecku szans edukacyjnych, odpowiednio do jego możliwości i potrzeb, oraz wspomaganiem rozwoju dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Zadania edukacyjne realizowane są w formie kształcenia zintegrowanego we wspomnianych wcześniej trzech obszarach edukacyjnych.

W programie nauczania zaprezentowano spiralne ujęcie materiału nauczania, co oznacza, że dotyczy on tych samych obszarów tematycznych, a uczniowie stopniowo wzbogacają zakres wiedzy i umiejętności w kolejnych latach pierwszego etapu kształcenia.

Uwzględniono w nim treści nauczania – uczenia się zawarte w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych* do pierwszego etapu edukacji. Prezentując materiał nauczania – uczenia się do poszczególnych klas, wyróżniono wszystkie obszary edukacyjne wyszczególnione we wspomnianej podstawie.

Takie ujęcie materiału pozwoli nauczycielowi:

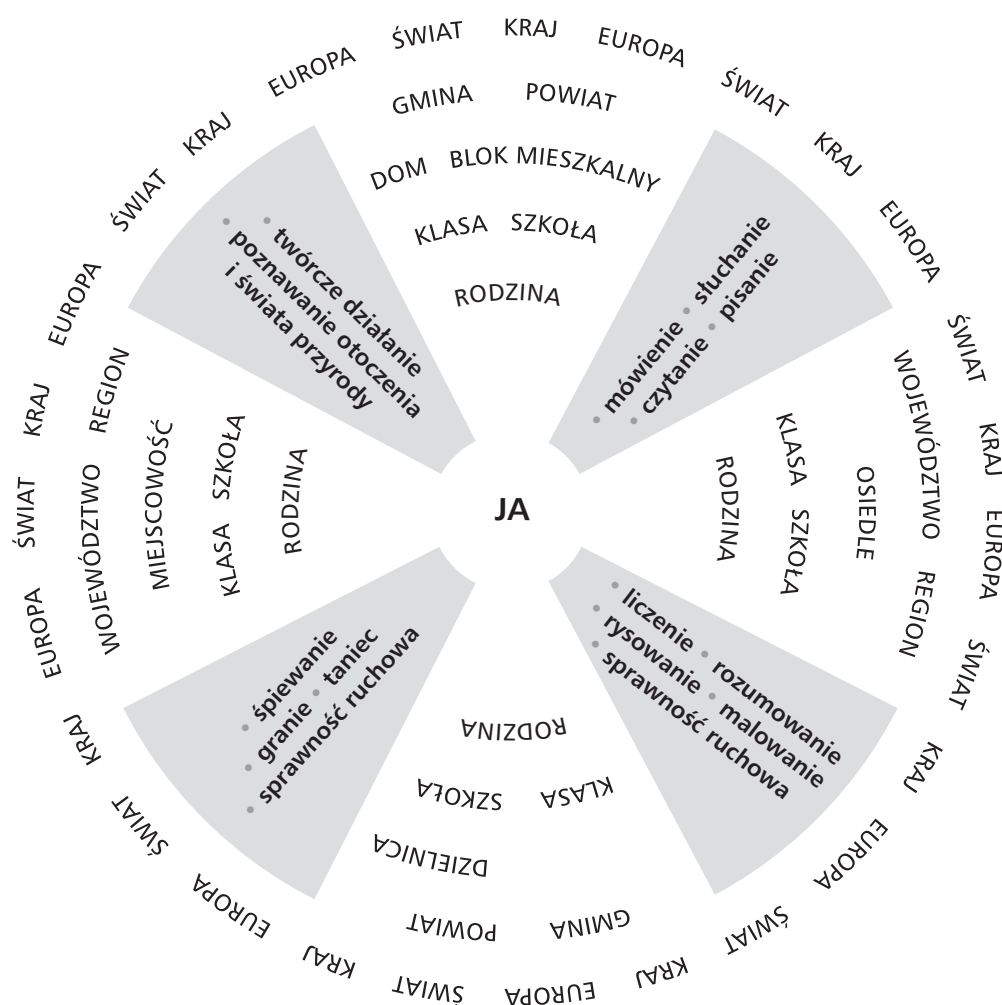
- właściwie planować pracę dydaktyczną;
- odpowiednio interpretować i realizować treści kształcenia;
- systematycznie monitorować proces edukacyjny i dokonywać jego ewaluacji.

Głównym zadaniem szkoły, a więc również edukacji wczesnoszkolnej, jest przygotowanie młodego człowieka do życia, tzn. sytuacji, w których się znajduje lub może się znaleźć, poznawania złożoności świata i miejsca człowieka w środowisku społecznym, przyrodniczym, kulturowym i technicznym. Zadanie to będzie realizowane, gdy tworzywem myślenia, kształtowania i doskonalenia umiejętności, podmiotem poznania i edukacyjnych działań stanie się otaczająca rzeczywistość.

Szczególnym źródłem materiału nauczania – uczenia się w realizacji głównych zadań szkoły (przygotowania ucznia do życia) jest środowisko społeczne (kręgi społeczne), w którym dziecko funkcjonuje. Organizację materiału nauczania w zakresie wykorzystywania środowiska społecznego w edukacji dzieci klas 1–3 przedstawiono w tabeli i na wykresie.

Kręgi tematyczne	Role społeczne
Dom	syn, córka, wnuk, wnuczka, brat, siostra, opiekun roślin i zwierząt, współmieszkaniec, użytkownik, sąsiad...
Szkoła i klasa	uczeń, przyjaciel, kolega, dyżurny...
Biblioteka, księgarnia, antykwariat	czytelnik, użytkownik biblioteki, klient...
Droga, środki komunikacji	pieszy, pasażer, uczestnik ruchu drogowego...
Instytucje i urzędy	widz, słuchacz, obserwator, pacjent, interesant...
Wycieczka w środowisku społecznym i przyrodniczym	turysta, badacz, obserwator, przyjaciel przyrody...
Miejscowość, osiedle, gmina, powiat, województwo, kraj, Europa, świat	mieszkaniec, obywatel, patriota, Europejczyk, obywatel świata...

Organizacja materiału nauczania – uczenia się (kręgi społeczne)

Materiał nauczania (klasy 1–3)

Lp.	Bloki programowe	Pojęcia (wiedza)	Postawy (zachowania)	Obszary tematyczne
1.	Nasze zainteresowania, upodobania, predyspozycje	upodobania; zainteresowania; zamiłowania; predyspozycje; tolerancja	kultura wypowiedzi, rozmowy, słuchania; wyrażanie własnych myśli, uczuć, sądów; kreatywność i pomysłowość; planowanie i organizowanie własnych działań; staranność; używanie zwrotów grzecznościowych	Na placu zabaw. Moje zabawki. Moje ulubione zajęcia. Jak miło być miłym. Nie boję się pytać. W szkole. Moje bajki, baśnie. Mój podręcznik i ćwiczenia. Moje ulubione filmy. Pokochać samego siebie. W sali gimnastycznej, na boisku szkolnym i podwórku. Moje ulubione książki. Moje audycje telewizyjne. Jesteśmy podobni, a jednak różni.
2.	Nasze cechy fizyczne i psychiczne, oczekiwania i potrzeby: biologiczne, rozwojowe, poznawcze	higiena osobista; części ciała; urządzenia sanitarne i przybory do utrzymania czystości; higiena spożywania posiłków; choroby; odpoczynek; relaks	troska o własne zdrowie, bezpieczeństwo i rozwój; przestrzeganie zasad higieny osobistej i otoczenia oraz aktywnego odpoczynku; wytrwałość w pokonywaniu trudności; elastyczne reagowanie w obliczu zmiany	Moje ciało. W szkolnej łazience. W gabinecie lekarskim. Słuchamy ciszy. Pijemy mleko. Jestem widzem i słuchaczem. Na spacerze. Mam 6–7 lat. Moje zmysły. Dbam o czystość. Moje przybory do utrzymania czystości. Słuchamy innych. Jemy owoce i warzywa. Dlaczego szklanka mleka? Nad wodą i na słońcu. Jestem obserwatorem. Mam 7–8 lat. Moje ciało (części ciała i organy wewnętrzne), moje zmysły. Jak się ubrać? Jak skutecznie rozmawiać? Jak zdrowo się odżywiać? Przed małym ekranem. Mój rozkład dnia. Kąpiel słoneczna może być szkodliwa. Mam 8–9 lat. Jestem chłopcem, jestem dziewczynką. Jak aktywnie odpoczywać? Jak skutecznie się komunikować? Higiena a moje zdrowie. W kinie i teatrze. Przy stole.
3.	Nasze możliwości, ograniczenia, uwarunkowania rozwojowe, indywidualność, niepowtarzalność	radości – smutki; sukcesy – porażki; podobieństwa – różnice	świadomość mocnych i słabych stron; odporność na stres; pomoc słabszym; dostrzeganie podobieństw i różnic; przyjmowanie oceny; unikanie niebezpieczeństw	Moje radości i smutki. Jesteśmy podobni, a jednak się różnimy. Jesteśmy różni, a jednak podobni do siebie. Co nas łączy mimo wielu różnic? Moja odmienność. Każdy jest sprawny inaczej. Moja indywidualność. Jestem sobą. Śmiejemy się z samych siebie. Moje a nasze cele. Moje mocne i słabe strony. Moje sukcesy i porażki. Jaki jestem i kim jestem?
4.	Z życia klasy, szkoły – jestem uczniem, kolegą	szkoła, klasa, uczeń, nauczyciel; prawa i obowiązki ucznia; plan zajęć, regulamin; własność wspólna i osobista; dyżury	przyjaźń, koleżeństwo, uczynność, życzliwość, współpraca i wzajemna pomoc; przestrzeganie norm i zasad postępowania, zrozumienie, tolerancja, poszanowanie godności; troska o własność indywidualną i wspólną; unikanie niebezpieczeństw	Moje koleżanki i moi koledzy. Poznajemy szkołę i jej otoczenie. Moje prawa i obowiązki ucznia. Nasze wspólne zabawy. W szkole jak w domu. Nasza biblioteczka klasowa, nasze klasowe hodowle. Jestem uczniem. Nasza wspólna praca. Nasza szkoła, klasa, pomieszczenia, pracownicy szkoły. Moje prawa i obowiązki dziecka–ucznia. Jestem dyżurnym. W czytelnicy i w bibliotece szkolnej. Rośliny w naszej klasie i szkole. Wspólnie łatwiej. Każdy ma swój honor. Wolno – nie wolno. Jestem członkiem grupy. Poznajemy bibliotekę. Mój przyjaciel, kolega. To moje, a to nasze. Każdy ma swoją godność. Być przyjacielem i mieć przyjaciół. Jestem uczniem, kolegą, dyżurnym, przyjacielem. Spotkania z bibliotekarką. Zakładamy hodowle roślin i zwierząt.

AUTORZY: Jolanta Brzózka, Katarzyna Harmak, Kamila Izbińska, Anna Jasiocha, Wiesław Went

Lp.	Bloki programowe	Pojęcia (wiedza)	Postawy (zachowania)	Obszary tematyczne
5.	Z życia rodziny – jestem dzieckiem, bratem, siostrą, synem, córką, wnukiem...	dom rodzinny, rodzina, rodzice, dzieci, rodzeństwo, krewni, dziadkowie; zajęcia i obowiązki domowe; zwierzęta hodowane w domu; sprzęty i urządzenia domowe	miłość, wdzięczność, szacunek, kultura współżycia, zdyscyplinowanie, wrażliwość, posłuszeństwo, prawdomówność, pomoc słabszym, obowiązkowość, szacunek dla pracy rodziców, opieka nad zwierzętami	Przy świątecznym stole. Praca mojej mamy. Praca mojego taty. Moje zajęcia domowe. W moim domu (pomieszczenia, urządzenia). Jestem siostrą, bratem. W łazience. Moje miejsce pracy i zabawy w domu. Moje ulubione zwierzątko domowe. Przyroda wokół domu. Gdy jestem sam w domu. Moje kontakty z rodzeństwem. Rośliny i zwierzęta w moim pokoju. Tata, mama i ja. Pomagam mamie i tacie. Moje ulubione zabawki w domu. Wspólne święta i uroczystości. Telefoniczne rozmowy. Moje kontakty z rodzicami. Oświecenie mojego kąca do nauki. Babcia, dziadek i ja. Pomagam dziadkowi i babci. Różne zawody naszych rodziców. Moje ulubione zajęcia domowe. Świąteczne tradycje i zwyczaje, uroczystości rodzinne. Korzystanie z urządzeń domowych. Nasze rodzinne tradycje. Ład i porządek w moim pokoju i kąciu do pracy. Rośliny i zwierzęta domowe – prace pielęgnacyjne. W rodzinnym kręgu, bliższe i dalsze rodzeństwo. Praca zawodowa członków bliższej i dalszej rodziny. Moje ulubione książki i zajęcia domowe. Drzewo genealogiczne mojej rodziny. Nasze rodzinne święta. Urządzenia elektryczne, gazowe... Dobre i złe tajemnice. Rodzinne pamiątki, przodkowie. Rośliny i zwierzęta w domu i wokół domu.
6.	Z życia miejscowości – jestem mieszkańcem, sąsiadem, kolegą, obywatelem, pasażerem, klientem...	nazwy miejscowości, mieszkańcy, adres; sąsiedzi; władze samorządowe, historia, położenie, zabytki; ukształtowanie terenu, roślinność, zwierzęta, krajobraz; regulamin mieszkańców; ruch kołowy, przejścia dla pieszych, sygnalizacja świetlna, sygnały akustyczne, droga hamowania, skrzyżowanie, przejazd kolejowy	poczucie przynależności do określonych wspólnot; poczucie tożsamości; przywiązanie do miejsca zamieszkania; bezpieczne zachowanie się – w środkach lokomocji, na drodze, w miejscach publicznych; unikanie niebezpieczeństw, przeczność, ograniczone zaufanie, ostrożność; przestrzeganie regulaminów; umiejętność mówienia „nie”; współodpowiedzialność; zachowanie się w urządach i instytucjach	Moja miejscowość – adres zamieszkania. Moi sąsiedzi. Bezpieczne korzystanie z windy i schodów. Moja droga do szkoły. Sąsiadka potrzebuje pomocy. Osiedle, dzielnica, miasto. Władze mojego osiedla, dzielnicy, mojej wsi, gminy, powiatu. Sklepy i punkty usługowe na moim osiedlu, w mojej wsi. Moi koledzy z osiedla, ze wsi. Zagrożenia na drogach mojego osiedla, mojej wsi. Sytuacje i miejsca niebezpieczne na moim osiedlu, w mojej wsi, w mojej dzielnicy, w moim mieście i w mojej gminie. Najważniejsze środki komunikacji w miejscu mojego zamieszkania. Plac zabaw na moim osiedlu, w mojej wsi. Przyroda wokół nas w miejscu zamieszkania. Jestem mieszkańcem dzielnicy, gminy. Moi dalsi sąsiedzi dzielnicy, innych miejscowości w gminie. Sklepy i punkty usługowe w mojej dzielnicy, gminie. Moi koledzy mieszkający w dzielnicy, gminie. Inne szkoły w dzielnicy, gminie. Zagrożenia na drogach mojej dzielnicy, gminy. Kino, teatr, biblioteka, muzeum i inne instytucje kulturalne w dzielnicy, gminie. Przyroda w dzielnicy (np. parki, skwery), gminie (np. las, park, pola). Warto odwiedzić moją dzielnicę. Jestem mieszkańcem mojej miejscowości. Władze mojego miasta. Sieć handlowa i usługowa w mojej miejscowości. Moi koledzy z innych szkół w mojej

Lp.	Bloki programowe	Pojęcia (wiedza)	Postawy (zachowania)	Obszary tematyczne
cd. 6.		i tramwajowe, rower, ścieżki rowerowe, karta rowerowa, teren zabudowany, pojazdy – środki komunikacji, znaki drogowe, kierowca, pasażer; urzędy i instytucje, sklepy		miejsowości. Osobliwości mojej miejscowości, miejsca szczególne, zabytki. Roślinność i zwierzęta w mojej miejscowości (parki, lasy, skwery, ogrody, pola, zoo, pomniki przyrody, rezerваты, parki narodowe). Dlaczego warto odwiedzić moją miejscowość. Obrazy z przeszłości.
7.	Z życia gminy, osiedla, powiatu, województwa, regionu – jestem mieszkańcem, obywatelem, sąsiadem...	gmina, władze samorządowe, powiat, województwo, region; tradycja, historia, zabytki, folklor, pieśni i tańce ludowe, sztuka ludowa, pamiątki i kroniki; mapa i plan; urzędy, instytucje, sklepy, kultura regionalna; rośliny, zwierzęta, ukształtowanie terenu; miejsca, w tym szczególnie miejsca pamięci narodowej	poczucie tożsamości kulturowej, lokalnej, przywiązanie i duma z przynależności do określonej grupy społecznej; szacunek dla tradycji, zwyczajów, pamiątek, miejsc pamięci narodowej; troska o środowisko przyrodnicze, zachowanie proekologiczne, współodpowiedzialność za środowisko; przestrzeganie zasad zachowania w urzędach, instytucjach	Jestem członkiem społeczności lokalnej (gminy, powiatu, regionu). Moja gmina, mój powiat na mapie województwa. Instytucje w mojej gminie, w moim powiecie. Główne zajęcia mieszkańców gminy, powiatu, np. rolnictwo, ogrodnictwo, turystyka, przemysł, górnictwo, różnorodność zawodów. Stolica i główne miejscowości gminy, powiatu. Typowy krajobraz w mojej gminie, w moim powiecie. Zmiany zachodzące w mojej gminie, w moim powiecie. Zabytki, tradycje, folklor, kultura gminy, powiatu. Historia gminy, powiatu (obrazy z przeszłości). Miejsca szczególne, np. muzea, pomniki, rezerваты. Osobliwości gminy, powiatu, np. roślinność, zwierzęta. Moją gminę, mój powiat warto zobaczyć. Jestem członkiem społeczności lokalnej (województwa). Moje województwo na mapie Polski. Instytucje w moim województwie. Główne zajęcia mieszkańców województwa, np. ogrodnictwo, rolnictwo, hodowla zwierząt, przemysł, różnorodność zawodów. Stolica i główne miasta województwa. Dominujący krajobraz w województwie. Zmiany zachodzące w moim województwie. Zabytki, tradycje, folklor, kultura województwa. Historia województwa (obrazy z przeszłości). Miejsca szczególne w województwie, np. miejscowości, muzea, pomniki. Osobliwości województwa, np. roślinność, zwierzęta, położenie, krajobraz, kultura, język. Moje województwo warto zwiedzić. Mój region na mapie Polski. Instytucje w moim regionie. Główne zajęcia mieszkańców regionu. Stolica regionu i największe miasta. Typowy krajobraz mego regionu. Zmiany zachodzące w moim regionie. Główne zabytki, kultura, folklor regionu. Historia regionu (obrazy z przeszłości). Miejsca szczególne w regionie, np. zabudowa, skanseny, pomniki przyrody. Osobliwości regionu, np. język, ubiór, zajęcia, roślinność, zwierzęta, położenie, obiekty. W moim regionie warto spędzić wakacje.

Lp.	Bloki programowe	Pojęcia (wiedza)	Postawy (zachowania)	Obszary tematyczne
8.	Z życia kraju – jestem Polakiem, obywatelem, patriotą...	kraj, flaga, godło państwowe, hymn państwowy; mapa Polski, typowe krajobrazy: góry, wyżyny, niziny, pojezierza, morze; władze państwowe, stolica, miasta, historia, tradycja, przeszłość – teraźniejszość, muzea, kroniki, położenie, zabytki; roślinność, zwierzęta, parki narodowe, rezerваты, pomniki przyrody, szlaki turystyczne, ekologia, rośliny i zwierzęta chronione; urzędy i instytucje; dzieła kultury narodowej; ważne daty w polskim kalendarzu	poczucie tożsamości kulturowej, narodowej, duma, szacunek dla tradycji i symboli narodowych, twórców kultury, poczucie czasu historycznego; przestrzeganie zasad obowiązujących w wybranych środowiskach, ekosystemach, miejscach szczególnych; szacunek dla ojczystej przyrody, szacunek dla pracy innych ludzi	Jestem Polakiem. Nad mapą Polski. Warszawa – stolica Polski. Polskie rzeki. Jesteśmy Polakami. Od gór po Bałtyk. Mapa konturowa Polski. Mała i duża ojczyzna. Tu wszędzie jest moja ojczyzna. Typowe krajobrazy mojego kraju (górski, nizinny, nadmorski...). Największe miasta w Polsce. Warszawa siedzibą władz państwowych. Nasze symbole narodowe. Niektóre osobliwości ojczystej przyrody: roślinność, zwierzęta. Twórcy literatury dla dzieci. Kultura narodowa – wybrane utwory literackie, muzyczne, plastyczne... Sylwetki wybitnych Polaków. Ważne daty w polskim kalendarzu. Nad mapą Polski. Polska na mapie Europy. Najstarsze miasta Polski. Dawne stolice Polski. Hymn państwowy. Osobliwości ojczystej przyrody (krajobrazy, roślinność, zwierzęta). Rezerваты i parki narodowe.
9.	Z życia Europy i świata – jestem Europejczykiem, obywatelem świata...	mapa Europy, globus, Unia Europejska, hymn, flaga Unii Europejskiej, sąsiedzi Polski i państwa europejskie; podobieństwa i różnice między Europejczykami, symbole Europy; mapa świata, kontynenty; Dzień Ziemi	poczucie tożsamości, przynależności do wspólnoty europejskiej, szacunek dla symboli, tradycji, zwyczajów innych narodów, w tym mieszkańców Unii Europejskiej, poczucie współodpowiedzialności za planetę – Ziemię	Jestem Europejczykiem. Sąsiedzi Polski. Polska na mapie Europy (sąsiedzi Polski i państwa europejskie). Różnice i podobieństwa między Europejczykami mieszkającymi w różnych krajach. Nad mapą świata (kontynenty). Dzień Ziemi. Przy globusie.

Lp.	Bloki programowe	Pojęcia (wiedza)	Postawy (zachowania)	Obszary tematyczne
10.	Rozmowy, opowiadania, opisy, swobodne, samorzutne wypowiedzi ustne i pisemne na podstawie utworów literackich, obserwacji, przeżyć, lektury, oglądanych sztuk teatralnych, słuchanych audycji, prezentacji multimedialnych	rozmowa, wypowiedź, dialog, monolog, opis, opowiadanie, zaproszenie, wiersz, sprawozdanie, list, adres, e-mail, SMS, zawiadomienie, notatka do kroniki itp.	kultura wypowiedzi, rozmowy, przestrzeganie zasad skutecznego komunikowania się, wyrażanie własnych myśli, sądów i uczuć	Nasze przeżycia, działania, marzenia, obserwacje. Jesteśmy słuchaczami, widzami, obserwatorami i wyrażamy siebie. Nasze radości i smutki, sukcesy i porażki. Między nami kolegami. Jesteśmy nadawcami i odbiorcami korespondencji (list, kartka pocztowa, zaproszenie, zawiadomienie...). Prawda, dobro i piękno w bajce, baśni, legendzie... Dawno, dawno temu – poszukiwanie śladów przeszłości. W moim pamiętniku, w naszej kronice. Słowa jak klucze; zwroty grzecznościowe i nie tylko. Zapraszamy was do... Każdy ma swoje zdanie – tak sądzę, myślę, czuję...
11.	Nasze spotkania ze sztuką: literatura, teatr, muzeum, wystawa, film, telewizja, radio, filharmonia, cyrk...	teatr, aktor, rekwizyty, spektakl, teatr muzyczny, reżyser, scenograf, dekoracje, scena, bajka, baśń, legenda, wiersz, opowiadanie, postacie główne i drugoplanowe, zdarzenia, miejsce i czas akcji, kolejność zdarzeń, nastrój, morał; książka, pisarz, poeta; kustosz, wystawa, muzeum, eksponaty, obraz, malarz, wernisaż, oryginał, reprodukcja, rzeźba; architektura (architektura zieleni);	przestrzeganie zasad postępowania w miejscach publicznych, obiektach kultury; punktualność, zdyscyplinowanie; szacunek dla dzieł wybitnych Polaków i duma z osiągnięć rodaków; dostrzeganie piękna w sztuce, muzyce, sztuce teatralnej; odróżnianie prawdy od fantazji w utworach literackich, sztukach teatralnych, filmach; obiektywizm oceny; wrażliwość na krzywdę i potrzeby innych	Jesteśmy widzami, słuchaczami, obserwatorami. W teatrze, kinie, muzeum, filharmonii, cyrku... Ludzie teatru, kina... Przed małym ekranem. W teatrze muzycznym. Oryginały i kopie. Bohaterowie naszych filmów i sztuk teatralnych. Autor dzieła ma swoje prawo. Prawda, dobro i piękno w filmie, sztuce teatralnej, literaturze. Cechy charakterystyczne wybranych dzieł architektury i sztuk plastycznych, należących do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury.

Lp.	Bloki programowe	Pojęcia (wiedza)	Postawy (zachowania)	Obszary tematyczne
cd. 11.		grafika; film, kino, telewizja, radio, internet, komputer; filharmonia, sala koncertowa, orkiestra, dyrygent, utwór muzyczny, śpiewak, chór; kukiełki, pacynki, marionetki, inscenizacja		
12.	Korzystanie z różnych źródeł informacji i technologii informacyjnych	biblioteka, bibliotekarz, czytelnia, antykwariat, książka, podręcznik, album, encyklopedia, słownik, gazeta, czasopismo, prasa, ilustrator, drukarz, tytuł, katalog, księgozbiór; komputer, telewizor, internet	używanie zwrotów grzecznościowych; obowiązkowość, szacunek dla książki, poszanowanie pracy innych; dostrzeganie zagrożeń i niebezpieczeństw, krytycyzm; odróżnianie prawdy od fantazji, dobra od zła i brzydoty od piękna	Książki w naszym życiu. Jesteśmy czytelnikami. W czytelnii, bibliotece szkolnej, księgarni, antykwariacie. Autorzy naszych książek. Bohaterowie naszych książek. Książki, które wzruszają, uczą, śmieszają, zasmucają. Nasze czasopisma. Różne źródła informacji: podręczniki, albumy, mapy, plany, rozkłady jazdy, programy medialne, instrukcje, wykresy, diagramy, druki pocztowe, pisma urzędowe, kroniki, internet, pamiętniki, książki, np. telefoniczne. Programy komputerowe i gry edukacyjne. Główne elementy zestawu komputerowego. Wybrane opcje w programach, teksty i rysunki komputerowe. Wyszukiwanie informacji internetowych.
13.	Liczby naturalne, ich zapis, działania wykonywane na liczbach	cyfra – liczba, liczba porządkowa, liczebnik, plus, minus, razy, podzielić, równa się, jedności, dziesiątki, setki, tysiące, system dziesiętkowy, suma, składnik, różnica, odjemna, odjemnik, iloraz, iloczyn, czynnik, dzielna, dzielnik, przemienność, łączność, porównywanie różnicowe,	dokładność, systematyczność, świadomość życiowej użyteczności wiedzy i umiejętności, kreatywność, samodzielność, współdziałanie, matematyzowanie sytuacji życiowych	Cyfrowy i słowny zapis liczby. Porównywanie liczb. Dziesiętkowy system liczenia: jednostki, dziesiątki, setki, tysiące... Znaki rzymskie. Dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie liczb w pamięci. Liczby w dodawaniu, odejmowaniu, mnożeniu i dzieleniu. Sprawdzanie poprawności dodawania, odejmowania, mnożenia i dzielenia – odwrotność działań. Przemienność i rozdzielność działań. Porównywanie różnicowe. Matematyczne opisy rzeczywistości i życiowe problemy w zadaniach tekstowych. Łatwe równania jednodziałaniowe z okienkiem. Wiadomości praktyczne (ważenie, mierzenie, kalendarz, zegar, temperatura, pieniądze).

Lp.	Bloki programowe	Pojęcia (wiedza)	Postawy (zachowania)	Obszary tematyczne
14.	Podstawowe kształty geometryczne	kształt, wielkość, długość, szerokość, wysokość, symetria, figura płaska, koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt, odcinek, linia prosta, łamana, krzywa, linie prostokątne, linie równoległe, obwód, boki i wierzchołki	dokładność, systematyczność, ład i porządek, dostrzeganie podobieństw, różnic i regularności	Różnorodność kształtów w rzeczywistości społecznej i przyrodniczej. Wzajemne położenie przedmiotów na płaszczyźnie i w przestrzeni. Długość, szerokość, wysokość i masa (ciężar). Figury geometryczne w otoczeniu i na rysunku. Wyróżnianie, nazywanie i konstruowanie figur geometrycznych. Figury geometryczne na sieci kwadratowej. Własności i regularności figur geometrycznych. Boki i wierzchołki w figurach geometrycznych. Linie proste, odcinki, obwody i ich długości.
15.	Życie przyrody, procesy i zjawiska z nim związane	las, park, sad, pole, łąka, ogród, staw, rzeka, jezioro, morze; drzewo, drzewo owocowe, krzew, krzew owocowy, roślina zielna, drzewo iglaste, drzewo liściaste, chwasty, owoce, warzywa, zboża, warstwy lasu; ryby, ptaki, ssaki, owady, szkodniki; sadzenie, wykopki, owocowanie, dojrzewanie, siew, żniwa, kwitnienie; zamarzanie, topnienie, skraplanie, wrzenie, parowanie; Układ Słoneczny	odpowiedzialność za środowisko; pomoc zwierzętom w okresie zimy i suszy; ciekawość poznawcza, dociekliwość, aktywność badawcza; zachowanie ostrożności, świadomość działania i przestrzeganie regulaminów	Przyroda w różnych porach roku. Wiosna, lato, jesień, zima w lesie, w parku, na polu, w ogrodzie, w sadzie, na łące... Życie w piętrach lasu. W świecie owadów. Ogród zoologiczny. Prognoza pogody w życiu człowieka. Planety i Układ Słoneczny. Wycieczki i spacer po lesie, parku... Drzewa, krzewy, rośliny zielne. Sad i czas owocowania. Pole i czas żniw, wykopki. Życie w zbiornikach wodnych. Woda, lód, para wodna. Burza w szklance wody – wrzenie. Przygoda kropli wody. Nad morzem, na nizinach, wyżynach i w górach. Kierunki główne w terenie i na mapie. Widnokrąg. Przyloty i odloty ptaków. Zwierzęta i rośliny w naszym domu i otoczeniu. Zwierzęta egzotyczne. Zakładanie hodowli roślin i zwierząt. Parki narodowe, rezerваты i pomniki przyrody. Deklaracje młodych przyjaciół przyrody – aktywne formy ochrony przyrody. Wpływ przyrody nieożywionej na życie człowieka (światło słoneczne, powietrze, woda, skały, minerały). Zniszczenia w przyrodzie powodowane przez człowieka (wypalanie łąk, zaśmiecanie lasów, hałas, kłusownictwo). Przeprowadzanie prostych doświadczeń przyrodniczych.

Lp.	Bloki programowe	Pojęcia (wiedza)	Postawy (zachowania)	Obszary tematyczne
16.	Sytuacje trudne, niebezpieczne w środowisku społecznym i przyrodniczym	zagrożenie, sygnał alarmowy, niebezpieczeństwo; pogotowie ratunkowe, gazowe, wodociągowe; apteczka pierwszej pomocy, leki, trucizny; policja; pożar, straż pożarna; wścieklizna	przestrzeganie obowiązujących przepisów i zasad, ostrożność, przezorność; troska o własne zdrowie i życie; przestrzeganie zasady ograniczonego zaufania; wrażliwość na potrzeby innych; umiejętność mówienia „nie”; umiejętność powiadamiania dorosłych o wypadku	Urządzenia techniczne w domu i szkole. Urządzenia gazowe w domu. W windzie. Na drodze w różnych porach roku. Na skrzyżowaniu, na przejściach dla pieszych z sygnalizacją świetlną i bez. Rowerowe „prawo jazdy”. Maszyny rolnicze i narzędzia ogrodnicze. Przy torze kolejowym i tramwajowym. Miejsca niebezpieczne w domu, szkole i najbliższym otoczeniu. Grzyby wciąż trują. Substancje szkodliwe, trujące i toksyczne w otoczeniu. Zagrożenia typu: powódź, huragan, śnieżnica, lawina itp. Niebezpieczne miejsca zabaw w różnych porach roku. Gdy jestem sam w domu. Rozmowy telefoniczne i spotkania z nieznajomym. Dobre i złe tajemnice. Spotkania ze zwierzętami, np. wścieklizna, pogryzienia. Dotyk, który nie jest konieczny, przyjemny ani bezpieczny. Apteczka pierwszej pomocy. Sygnały i telefony alarmowe.
17.	W świecie muzyki, dźwięków	dźwięk, nuta, wysokość dźwięku, długość dźwięku, barwa dźwięku, akustyka, dynamika, tempo, motyw, rytm, fraza muzyczna, melodia, utwór wokalny, utwór instrumentalny; sopran, tenor, bas, alt; instrumenty muzyczne i perkusyjne, orkiestra, dyrygent; tańce ludowe; akcent muzyczny	wrażliwość słuchowa; poczucie tożsamości regionalnej, kulturowej	Śpiewanie piosenek jednogłosowych indywidualnie i wspólnie. Rozpoznawanie i nazywanie głosów, dźwięków pochodzących z otoczenia społecznego i przyrodniczego. Rozpoznawanie sygnałów alarmowych. Rozpoznawanie brzmienia różnych instrumentów muzycznych. Zabawy z wykorzystaniem naturalnych efektów akustycznych, instrumentów perkusyjnych i niemelodycznych. Dostrzeganie podobieństw i różnic w rytmie i melodii. W krainie nut – gama. Budowa dwu- i trzyczęściowa utworu wokalnego i instrumentalnego. Tworzenie akompaniamentu do piosenek oraz określanie związku między akompaniamentem a tekstem. Nastrój, charakter utworu oraz ich związek z zastosowanymi środkami wyrazu muzycznego. Granie fragmentów i całych melodii piosenek, utworów instrumentalnych np. na flecie prostym sopranowym, dzwoneczkach, ksylofonie. Zabawy przy muzyce i inscenizowanie piosenek. Tańce ludowe, regionalne i ich charakterystyczne cechy. Skład wykonawczy słuchanych utworów. Muzyczne audycje telewizyjne i radiowe.
18.	W świecie barw	barwa, kształt, wielkość, proporcje, faktura; sytuacja przestrzenna, walor, układ kompozycji; jasność i temperatura barw;	wrażliwość estetyczna, kreatywność, pomysłowość, współdziałanie, dokładność, planowanie i organizowanie własnych działań; przestrzeganie zasad bezpieczeństwa; ład i porządek; kompozycja zamknięta, otwarta;	Przedstawianie zjawisk, wydarzeń realnych i fantastycznych oraz indywidualnych przeżyć. Przedstawianie scen i sytuacji inspirowanych przeżyciami, obserwacjami, odczuciami, marzeniami... Przedstawianie scen i sytuacji inspirowanych literaturą, muzyką, filmem, sztuką teatralną... Uwzględnianie kształtu, wielkości, proporcji, faktury, barwy, waloru, układu kompozycji, sytuacji przestrzennych w przedstawianych scenach, zjawiskach, przedmiotach... Projektowanie i tworzenie kompozycji nastrojowych oraz płaskich i przestrzennych

Lp.	Bloki programowe	Pojęcia (wiedza)	Postawy (zachowania)	Obszary tematyczne
cd. 18.		tło, dekoracja; technika plastyczna; materiały i przybory malarskie; rodzaje malarstwa		form użytkowych z uwzględnieniem układu rytmicznego, symetrycznego, kompozycji otwartej, zamkniętej. Rysowanie figur geometrycznych płaskich za pomocą szablonów i przyrządów. Ilustrowanie i schematyzowanie sytuacji w procesie planowania, organizowania i realizowania różnorodnych zadań edukacyjnych z różnych obszarów.
19.	W świecie techniki	maszyny i urządzenia, sprzęty gospodarstwa domowego, papier, metal, drewno, tworzywo sztuczne, tkaniny, narzędzia	planowanie pracy, utrzymanie ładu, porządku i bezpieczeństwa; umiejętność cięcia papieru, odczytywanie i montowanie elementów; obsługa prostych urządzeń	Wykorzystywanie sił przyrody (wiatr, woda). Majsterkowanie (latawiec, wiatraczek). Urządzenia domowe (zegar, latarka). Konstruowanie urządzeń technicznych z gotowych zestawów do montażu. Sposoby wytwarzania przedmiotów codziennego użytku. Różne maszyny i urządzenia. Rodzaje budowli. Etapy pracy, dobór materiałów i narzędzi.
20.	W trosce o zdrowie – gry, zabawy, ćwiczenia fizyczne, wycieczki	wycieczka, gra, zabawa; ćwiczenia fizyczne, gimnastyczne, terenowe; bieg, skok, chód, czworakowanie, czołganie się, pływanie, łyzwiarstwo, jazda na rowerze	troska o własne zdrowie; dbałość o prawidłową postawę ciała; bezpieczeństwo; aktywny wypoczynek; przestrzeganie zasad i norm w zabawach, w czasie wycieczki; wytrwałość w pokonywaniu słabości i trudności; wytrzymałość, zdyscyplinowanie; elastyczne reagowanie w obliczu zmiany; ostrożność, świadome działanie; współodpowiedzialność; właściwe zachowanie w sytuacji zwycięstwa lub porażki	Zabawa w klasie, szkole, świetlicy, domu jako jeden ze sposobów spędzania wolnego czasu. Aktywny wypoczynek z rodziną. Ćwiczenia i zabawy w środowisku przyrodniczym oraz wycieczki terenowe. Naturalne formy aktywności ruchowej, np. biegi rzuty, skoki. Zabawy z muzyką i przy muzyce. Sportowe gry drużynowe. Zabawy i ćwiczenia porządkowe, kształtujące, korygujące. Przepisy i reguły obowiązujące podczas gier, ćwiczeń i zabaw sportowych – bezpieczeństwo. Zabawy i sporty typowe dla warunków klimatycznych i regionalnych, np. saneczkarstwo, narciarstwo, łyżwiarstwo, pływanie.

- Zajęcia z języka obcego powinny zawierać treści nauczania obejmujące podstawowe słownictwo odnoszące się do zakresów tematycznych realizowanych w kształceniu zintegrowanym.
- W szkołach, które organizują naukę języka mniejszości narodowej lub etnicznej albo języka regionalnego (języka kaszubskiego), język ten jest nauczany w ramach kształcenia zintegrowanego. Treści nauczania w klasach 1–3 powinny nawiązywać do kręgów tematycznych określonych powyżej, z uwzględnieniem kultury danej mniejszości narodowej lub etnicznej albo społeczności posługującej się językiem regionalnym – językiem kaszubskim.

4. Jak planować pracę? Przykład ramowego planu nauczania

Zgodnie z podstawą programową obowiązującą od 1 września 2014 roku edukacja wczesnoszkolna ma być tak jak dotychczas realizowana w formie kształcenia zintegrowanego:

„W klasach I–III szkoły podstawowej edukację dzieci powierza się jednemu nauczycielowi. Prowadzenie zajęć z zakresu edukacji muzycznej, plastycznej, wychowania fizycznego, zajęć komputerowych i języka obcego nowożytnego można powierzyć nauczycielom posiadającym odpowiednie kwalifikacje określone w przepisach w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli. Zajęcia z zakresu edukacji zdrowotnej mogą być realizowane z udziałem specjalisty z zakresu zdrowia publicznego lub dietetyki, pielęgniarki lub higienistki szkolnej”.

W ogłoszonym rozporządzeniem ramowym planie nauczania dla klas 1–3 szkoły podstawowej (Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 marca 2009 r.), zgodnym z podstawą, nie określa się liczby godzin przeznaczonych w tygodniu na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne w cyklu kształcenia. Określono natomiast minimalne (ogólne) liczby godzin przeznaczonych na realizację podstawy programowej z poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych w trzyletnim cyklu kształcenia.

Ramowy plan nauczania określa tygodniowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych dla odpowiednich okresów nauczania. Przewidziano w nim 60 godzin na obowiązkowe zajęcia edukacyjne (odliczając język nowożytny i zajęcia komputerowe).

Rok szkolny trwa średnio 35, 36 tygodni nauki. Treści zapisane w podstawie programowej można zrealizować w ciągu 30 tygodni. Pozostały czas przewidziany jest na powtórki, wycieczki, inne zajęcia.

Podziału godzin przeznaczonych na realizację zajęć edukacji wczesnoszkolnej dokonuje nauczyciel prowadzący te zajęcia.

W trzyletnim okresie nauczania następujące zajęcia edukacyjne należy zrealizować co najmniej w wymiarze:

- język obcy nowożytny – 190 godzin;
- edukacja muzyczna, edukacja plastyczna i zajęcia komputerowe – po 95 godzin;
- wychowanie fizyczne – 290 godzin.

W czasie planowania swojej pracy nauczyciel musi pamiętać, że powinien efektywnie realizować minimalną liczbę godzin określoną w rozporządzeniu. Zadaniem dyrektora jest dopilnowanie, by liczba godzin przeznaczona na zajęcia z danego przedmiotu w cyklu trzyletnim nie była mniejsza niż wymieniona w ramowym planie nauczania, a efekty określone w podstawie programowej zostały osiągnięte.

Przykładowy podział godzin

Klasa 1

Obszary edukacyjne	Liczba godzin w tygodniu	33 tygodnie
edukacja polonistyczna	5	165
edukacja społeczna	1	33
edukacja przyrodnicza	1	33
edukacja muzyczna	1	33
edukacja plastyczna	1	33
zajęcia techniczne	1	33
zajęcia komputerowe	1	33
edukacja matematyczna	4	132
wychowanie fizyczne	3	99
Razem	18	594

Klasa 2

Obszary edukacyjne	Liczba godzin w tygodniu	33 tygodnie
edukacja polonistyczna	5	165
edukacja społeczna	1	33
edukacja przyrodnicza	1	33
edukacja muzyczna	1	33
edukacja plastyczna	1	33
zajęcia techniczne	1	33
zajęcia komputerowe	1	33
edukacja matematyczna	4	132
wychowanie fizyczne	4	132
Razem	19	627

Klasa 3

Obszary edukacyjne	Liczba godzin w tygodniu	33 tygodnie
edukacja polonistyczna	5	165
edukacja społeczna	1	33
edukacja przyrodnicza	1	33
edukacja muzyczna	1	33
edukacja plastyczna	1	33
zajęcia techniczne	1	33
zajęcia komputerowe	1	33
edukacja matematyczna	4	132
wychowanie fizyczne	4	132
Razem	19	627

Nauczyciel, który oprócz zajęć edukacji wczesnoszkolnej prowadzi w swojej klasie zajęcia z języka obcego nowożytnego lub zajęcia komputerowe, opracowuje podział godzin zgodnie z liczbami podanymi w rozporządzeniu.

W podstawie programowej czytamy:

„Zajęcia komputerowe należy rozumieć dosłownie jako zajęcia z komputerami, prowadzone w korelacji z pozostałymi obszarami edukacji. Nie oznacza to jednak rezygnacji z metod nauczania zakładających prezentowanie poprzez zabawę i w sposób prosty działania urządzeń komputerowych bez ich wykorzystania. Należy zadbać o to, aby w sali lekcyjnej było kilka kompletnych zestawów komputerowych z oprogramowaniem odpowiednim do wieku, możliwości i potrzeb uczniów. Komputery w klasach I–III szkoły podstawowej są wykorzystywane jako urządzenia, które wzbogacają proces nauczania i uczenia się o teksty, rysunki i animacje tworzone przez uczniów, kształtują ich aktywność (gry i zabawy, w tym zabawy logiczne, mogące być wstępem do nauki programowania), utrwalają umiejętności (programy edukacyjne na płytach i w sieci), rozwijają zainteresowania itp. Uczniom klas I–III należy umożliwić korzystanie ze szkolnej pracowni komputerowej. Zaleca się, aby podczas zajęć uczeń miał do swojej dyspozycji osobny komputer z dostępem do internetu”.

W większości pracowni kształcenia zintegrowanego w polskich szkołach nie ma komputerów z dostępem do internetu. Zatem, zajęcia komputerowe odbywają się w pracowni komputerowej i prowadzone są często przez specjalistę. W związku z tym 1 godzinę zajęć komputerowych w siatce godzin przydziela się zwykle z godzin przeznaczonych do dyspozycji dyrektora.

Uwaga! Wydzielenie niektórych z wyżej wymienionych zajęć może nastąpić w uzasadnionych przypadkach, gdyż zgodnie z zaleceniem z podstawy programowej edukacja w klasach 1–3 szkoły podstawowej realizowana jest w formie kształcenia zintegrowanego.

Przykładowe szkolne plany nauczania w klasach 1–3

Podane przykłady prezentują różne możliwości, zgodnie z ramowym planem nauczania. W zależności od potrzeb szkoły, warunków i zasobów dyrektor będzie te zajęcia planował, dostosowując do zmiennych.

Nauczyciel opracowuje szczegółową siatkę godzin, biorąc pod uwagę liczbę tygodni w roku oraz plan zajęć klasy zatwierdzony na dany rok szkolny.

Uwaga! W opracowaniu szczegółowej siatki godzin należy uwzględnić fakt, że liczba tygodni w roku szkolnym jest zmienna.

Przykłady szczegółowego opracowania tygodniowej siatki godzin dla klasy 1

Przykład 1

Temat dnia	Aktywność ucznia w zakresie edukacji:					wychowanie fizyczne
	społeczno- -przyrodniczej	polonistycznej	matema- tycznej	muzycznej, plastycznej, technicznej	kompute- rowej	
I. Poznajemy naszą szkołę						
1. Pierwszy dzień w szkole	2 godziny lekcyjne	1 godzina lekcyjna	36 minut	3 godziny lekcyjne	1 godzina lekcyjna	3 godziny lekcyjne
2. Droga do szkoły		1 godzina lekcyjna	36 minut			
3. Ja i moja klasa		1 godzina lekcyjna	36 minut			
4. Pracownicy szkoły		1 godzina lekcyjna	36 minut			
5. Przybory szkolne		1 godzina lekcyjna	36 minut			
Razem	2 godziny	5 godzin	4 godziny	3 godziny	1 godzina	3 godziny

Przykład 2

Temat dnia	Czas aktywności ucznia w zakresie edukacji:						Razem
	społeczno- -przyrodni- czej	poloni- stycznej	matema- tycznej	muzycznej, plastycznej, technicznej	komp- terowej	ruchowej i psycho- motorycznej	
	2 godziny	5 godzin	4 godziny	3 godziny	1 godzina	3 godziny	
I. Poznajemy naszą szkołę							
1. Pierwszy dzień w szkole	30 minut	45 minut	35 minut	35 minut		35 minut	180 minut
2. Droga do szkoły	20 minut	45 minut	35 minut	60 minut		20 minut	180 minut
3. Ja i moja klasa	15 minut	45 minut	35 minut	10 minut		30 minut	135 minut
4. Pracownicy szkoły	15 minut	45 minut	35 minut	15 minut		25 minut	135 minut
5. Przybory szkolne	10 minut	45 minut	40 minut	15 minut	45 minut	25 minut	180 minut
Razem	90 minut	225 minut	180 minut	135 minut	45 minut	135 minut	810 minut

5. Opis założonych osiągnięć ucznia. Umiejętności kluczowe w programie nauczania

Ważnym zadaniem szkoły jest wyposażenie uczniów w umiejętności kluczowe, niezbędne w życiu, takie jak: czytanie, myślenie matematyczne, myślenie naukowe, umiejętność komunikowania się zarówno w mowie i jak i w piśmie, umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi, w tym dla wyszukiwania i korzystania z informacji, umiejętność uczenia się, jako sposobu zaspakajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji, umiejętność pracy zespołowej.

W związku z powyższym nauczyciel powinien:

- umożliwić dziecku sześciolatiemu łagodny start w szkolnej rzeczywistości;
- stwarzać warunki do samodzielnego poszukiwania sposobów rozwiązywania problemów, działania, odkrywania, uczenia się;
- umożliwiać korzystanie z różnych źródeł wiedzy i informacji, czytelní, biblioteki szkolnej, nowoczesnych mediów, kursów języka obcego;
- zachęcać do oceniania rezultatów i korygowania działania, umożliwiać ocenę tego, co już zostało osiągnięte;
- stawiać uczniów w różnorodnych sytuacjach problemowych tak, aby mogli sprawdzić, w jaki sposób odkryte przez nich procedury mogą być użyte do rozwiązywania problemów, samodzielnego uczenia się;
- umożliwiać pracę w grupach, podczas której uczniowie będą mieli okazję do argumentowania własnego stanowiska, nawiązywania i podtrzymywania kontaktów z innymi, negocjowania i dążenia do osiągnięcia porozumienia, budowania więzi międzyludzkich, słuchania innych i brania pod uwagę ich punktu widzenia, odgrywania różnych ról w grupie;
- umożliwiać uczniom wykorzystywanie języka do opisywania rzeczywistości, narzędzia porozumiewania się – skutecznego komunikowania;
- przygotować uczniów do kontynuowania nauki.

Tylko człowiek samodzielny, współodpowiedzialny, kreatywny, umiejący współdziałać, skutecznie komunikować się, korzystać z różnych źródeł informacji, będzie w stanie rozwiązywać edukacyjne i życiowe problemy, doskonalić się i wciąż aktualizować swoją wiedzę. Te ponadprzedmiotowe umiejętności kluczowe mają szczególne znaczenie w dalszej edukacji oraz właściwym funkcjonowaniu we wciąż zmieniającej się rzeczywistości. Dlatego też w programie nauczania umiejętnościom tym poświęcono szczególnie dużo uwagi.

Umiejętności podstawowe i ponadpodstawowe (w ujęciu ogólnym). Klasy 1–3

I. Edukacja polonistyczna

Umiejętności w zakresie korzystania z informacji	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Uważnie słucha wypowiedzi innych (nauczyciela, kolegów lub koleżanek) i je rozumie. • Słucha w skupieniu i ze zrozumieniem czytanych tekstów literackich. • Korzysta z przekazywanych informacji. • Biegle odczytuje symbole, piktogramy, znaki informacyjne, tabelki, schematyczne rysunki, wykresy wynikające z realizowanych treści. • Zna wszystkie litery alfabetu. • Czyta i rozumie teksty przeznaczone dla dzieci i wyciąga z nich wnioski. • Wyszukuje w tekście potrzebne informacje. • Korzysta z różnych źródeł wiedzy i informacji, np. z podręczników, albumów, encyklopedii, słowników przeznaczonych dla dzieci. • Korzysta z czytelní i biblioteki. • Zna teksty użytkowe, np. notatkę do kroniki, zawiadomienie, list, zaproszenie, życzenia z różnych okazji; potrafi z nich korzystać.	• Sprawnie korzysta z różnych źródeł wiedzy i informacji, np. podręczników, albumów, encyklopedii, słowników, internetu.
Umiejętności w zakresie analizy i interpretacji tekstów kultury	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Systematycznie poszerza zakres słownictwa poprzez kontakt z dziełami literackimi. • Przejawia wrażliwość estetyczną. • W tekście literackim zaznacza wybrane fragmenty, określa czas i miejsce akcji, głównych bohaterów. • Wyodrębnia w utworze fragmenty tekstu i zdania na określony temat. • Wskazuje w tekście odpowiedni fragment i argumentuje swój wybór. • Czyta głośno i po cichu ze zrozumieniem; wyciąga wnioski. • Recytuje wiersze, uwzględniając interpunkcję i intonację. • Czyta książki i czasopisma wybrane przez siebie i wskazane przez nauczyciela oraz wypowiada się na ich temat.	• Czyta poprawnie, płynnie, wyraziście ze zrozumieniem. • Recytuje wiersze oraz krótkie fragmenty prozy z uwzględnieniem siły głosu, tempa, pauz, akcentu logicznego. • Odróżnia język poetycki od mowy potocznej. • Systematycznie rozwija zainteresowania czytelnicze.

AUTORZY: Jolanta Brzózka, Katarzyna Harmak, Kamila Izbińska, Anna Jasiocha, Wiesław Went

Umiejętności w zakresie tworzenia wypowiedzi	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Potrafi napisać krótkie opowiadanie, list, opis, zaproszenie, zawiadomienie, ogłoszenie, notatkę, życzenia. • Tworzy swobodnie kilkuzdaniowe ustne i pisemne wypowiedzi na określony temat. • Dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych. • Uczestniczy w rozmowach na tematy dotyczące zainteresowań, doświadczeń i przeżyć oraz literatury. • Stawia pytania związane z wydarzeniami z życia, wypowiedziami nauczyciela i innych osób, własnymi zainteresowaniami, czytаныmi i wysłuchanymi tekstami, oglądanymi sztukami teatralnymi. • Udziela odpowiedzi, prezentuje własne zdanie i formułuje wnioski. • Poszerza zakres słownictwa i struktur zdaniowych. • Dbą o kulturę wypowiedziania się; poprawnie artykułuje głoski, akcentuje wyrazy, stosuje pauzy i właściwą intonację w zadaniu oznajmującym, pytającym i rozkazującym. • Rozmawia w kulturalny sposób i stosuje zwroty grzecznościowe. • Potrafi wskazać różnicę między głoską a literą. • Dzieli wyrazy na sylaby. • Wyróżnia wyrazy w zdaniach i zdania w tekście. • Píše czytelnie, płynnie, w zeszycie w jedną linię, zdania i krótkie teksty z zachowaniem poprawnego kształtu liter, proporcji oraz właściwego rozmieszczenia. • Przepisuje teksty z tablicy i innych źródeł. • Píše teksty z pamięci i ze słuchu, dba o poprawność gramatyczną, ortograficzną i interpunkcyjną. • W miarę możliwości samodzielnie wykonuje prace domowe.	• Stosuje w mowie elementy techniki języka mówionego (tempo, pauza, intonacja). • Bezbłędnie przepisuje teksty z tablicy i innych źródeł. • Tworzy dłuższe pisemne wypowiedzi na dany temat. • Zna i stosuje reguły gramatyczne i ortograficzne. • Samodzielnie wykonuje prace domowe.
Umiejętności w zakresie małych form teatralnych	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Bierze udział w zabawach teatralnych. • Ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego. • Przygotowuje proste rekwizyty. • Potrafi posługiwać się rekwizytami. • Odtwarza z pamięci teksty dla dzieci.	• Aktywnie uczestniczy w zabawach teatralnych. • Samodzielnie przygotowuje proste rekwizyty i posługuje się nimi.

II. Język obcy nowożytny

Umiejętności podstawowe i ponadpodstawowe przewidziane do osiągnięcia podczas nauki języka obcego nowożytnego bazują na zapisach podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych na I etapie edukacyjnym oraz na wybranych przez zespół nauczycieli materiałach edukacyjnych.

III. Edukacja muzyczna

Umiejętności w zakresie odbioru muzyki	
podstawowe	ponadpodstawowe
Śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego ze słuchu, samodzielnie oraz zbiorowo, z zastosowaniem zmian tempa, artykulacji i dynamiki. Śpiewa z pamięci hymn narodowy. Odtwarza proste rytmy głosem. Akompaniuje do prostych piosenek i wzorów rytmicznych na różnych instrumentach perkusyjnych. Wykonuje i interpretuje ruchem (marszem, biegiem, podskokami) zmiany tempa, metrum i dynamiki słuchanych utworów muzycznych. Realizuje proste tematy rytmiczne (tataizacją, ruchem całego ciała). Wyraża ruchem nastrój i charakter muzyki. Tańczy podstawowe kroki, np. krakowiaka, polki lub innego prostego tańca ludowego. Wyraża różnymi środkami charakter emocjonalny muzyki, np. malując ilustracje do słuchanych utworów. Kulturalnie zachowuje się podczas koncertu. Wie, jak zachować się w czasie śpiewania hymnu. Rozróżnia podstawowe elementy muzyki (melodia, rytm, wysokość dźwięku, akompaniament, tempo, dynamika) i znaki notacji muzycznej (wyraża ruchowo czas trwania wartości rytmicznych, nut i pauz). Aktywnie słucha utworów muzycznych i niektóre z nich rozpoznaje. Rozpoznaje utwory wykonane solo, zespołowo, na chór i orkiestrę. Rozróżnia ludzkie głosy (sopran, bas). Rozpoznaje brzmienie niektórych instrumentów melodycznych (fortepian, gitara, skrzypce, trąbka, flet) i perkusyjnych. Rozpoznaje podstawowe formy muzyczne: AB, ABA (wskazuje ruchem lub gestem ich kolejne części).	Bezbłędnie odtwarza melodie poznanych piosenek. Śpiewa piosenki jednogłosowo indywidualnie z zastosowaniem zmian tempa, artykulacji i dynamiki. Określa charakter i nastrój utworu muzycznego. Rozpoznaje barwy czterech głosów ludzkich oraz brzmienie niektórych instrumentów. Chętnie gra na wybranym instrumencie krótkie utwory z nut. Rozróżnia style w muzyce. Wie, do jakich grup należą poznane instrumenty. Zna wybrane przyśpiewki ludowe i wie, z którego regionu pochodzi dana melodia. Rozwija zainteresowania muzyczne.
Umiejętności w zakresie tworzenia muzyki	
podstawowe	ponadpodstawowe
Wie, że muzykę można zapisać i odczytać. Odtwarza dźwięki gamy z towarzyszeniem nagrania lub instrumentu. Gra proste rytmy na instrumentach perkusyjnych. Gra proste melodie ze słuchu i częściowo z nut na dostępnych mu instrumentach melodycznych. Wykonuje inscenizacje piosenek i zabaw przy muzyce. Improwizuje głosem i na instrumentach, zgodnie z podanymi zasadami. Improwizuje głosem i na instrumentach do zrytmizowanych wierszy oraz do podanego tematu rytmicznego.	Gra na wybranym instrumencie melodycznym własne proste kompozycje. Potrafi zaprezentować fragment układu tanecznego według własnego pomysłu.

• Tworzy proste utwory do opowiadań, wierszy i obrazów. • Swobodnie interpretuje ruchem tematy rytmiczne, piosenki, utwory instrumentalne zgodnie z ich rodzajem i funkcją.	

IV. Edukacja plastyczna

Umiejętności w zakresie percepcji sztuki	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i tradycją w środowisku: rodzinnym, szkolnym i lokalnym. • Uczestniczy w życiu kulturalnym swojego środowiska rodzinnego, szkolnego i lokalnego. • Zna placówki kultury działające na jego terenie. • Wie, co to jest przekaz medialny. Wykorzystuje przekazy medialne we własnej twórczości. Rozumie, że nie wolno naruszać praw autora. • Wykorzystuje narzędzia multimedialne. • Wypowiada się w różnorodnych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni, prezentując sceny, np. z życia rodzinnego i szkolnego.	• Interesuje się życiem kulturalnym swojego środowiska i kraju.
Umiejętności w zakresie ekspresji przez sztukę	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Rozpoznaje i nazywa barwy. • Wykonuje proste projekty plastyczne w zespole. • Wykonuje i wykorzystuje proste rekwizyty. • Tworzy przedmioty charakterystyczne dla swojego regionu. • Sprawnie tnie papier po liniach. • Uwzględnia w swoich pracach twórczych: wielkość, kształt, barwę, fakturę zarówno na płaszczyźnie jak i w przestrzeni. • W swoich pracach plastyczno-technicznych korzysta z różnych technik plastycznych, wykorzystuje różnorodne materiały, przybory i narzędzia. • Przedstawia i wyraża w swoich pracach własne przeżycia, obserwacje, marzenia, wyobrażenia, otaczając rzeczywistość przyrodniczą i społeczną oraz świat fantazji. • Projektuje i wykonuje płaskie i przestrzenne formy użytkowe, uwzględniając zasady kompozycji. • Przyczynia się do upowszechniania kultury w środowisku szkolnym. • Realizuje proste projekty, mające na celu kształtowanie własnego wizerunku i otoczenia oraz upowszechnianie kultury w środowisku szkolnym (stosując określone narzędzia i wytwory przekazów medialnych).	• Potrafi wypowiedzieć się na temat wykonanej przez siebie pracy. • Uzasadnia swoje wybory technik, materiałów, narzędzi i przyborów.

Umiejętności w zakresie recepcji sztuki	
podstawowe	ponadpodstawowe
Rozróżnia dziedziny działalności twórczej człowieka: architektura, sztuki plastyczne, fotografia, film, telewizja, internet, rzemiosło artystyczne, sztuka ludowa. Rozpoznaje wybrane dzieła sztuki należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury. Posługuje się elementarnymi terminami właściwymi dla określonych dziedzin działalności twórczej. Określa dziedziny sztuk plastycznych, specjalności zawodowe, czynności, narzędzia, działy sztuki użytkowej, związek funkcji i formy. Stara się właściwie organizować swoje stanowisko pracy. Porządkuje miejsce pracy po zakończeniu działania. Korzysta z nowych technologii informacyjnych. Rozsądnie korzysta z telewizji i komputera.	Swobodnie wypowiada się na temat wybranych dziedzin sztuki. Właściwie organizuje swoje stanowisko pracy. Rozróżnia dziedziny działalności twórczej człowieka i wypowiada się na ich temat. Rozwija zainteresowania związane ze sztuką.

V. Edukacja społeczna

Umiejętności społeczne	
podstawowe	ponadpodstawowe
Ocenia postępowanie swoje i innych, potrafi odróżnić, co jest dobre, a co złe. Rozumie, że należy mówić prawdę. Podejmuje zadania wymagające troskliwości i opiekuńczości. Rozumie swoje role i przestrzega norm postępowania jako członek różnych społeczności (np. dziecko, kolega, widz, pasażer). Wykazuje poczucie przynależności do rodziny, zna podstawowe relacje między najbliższymi; identyfikuje się ze swoją rodziną i jej tradycjami. Podejmuje obowiązki domowe i rzetelnie je wypełnia. Wie, że pieniądze otrzymuje się za pracę. Rozumie, co to jest sytuacja ekonomiczna rodziny i wie, że trzeba do niej dostosować swoje oczekiwania. Współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych. Przestrzega reguł obowiązujących wśród dzieci i w świecie dorosłych. Nawiązuje pozytywne kontakty w grupie. Wykazuje szacunek i zrozumienie dla innych osób – dorosłych i rówieśników (formy grzecznościowe). Rozumie konieczność utrzymywania dobrych relacji z sąsiadami w miejscu zamieszkania. Jest chętny do pomocy. Respektuje prawo innych do wypoczynku. Akceptuje różnice między ludźmi, przejawia zachowania tolerancyjne i szacunek dla odmienności; Jest tolerancyjny wobec osób innej narodowości, tradycji kulturowej; wie, że ludzie mają równe prawa.	Chętnie i zgodnie współpracuje z rówieśnikami i z dorosłymi. Potrafi oceniać postępowanie swoje i innych. Jest otwarty na nowe sytuacje i potrafi się w nich odnaleźć. Zna i zawsze przestrzega praw oraz chętnie wypełnia obowiązki ucznia, dziecka. Chętnie uczestniczy w działaniach charytatywnych na rzecz potrzebujących pomocy. Dbą o dobro własne i innych. Buduje pozytywny obraz samego siebie. Przeżywa satysfakcję z własnego działania i osiągniętych wyników. Podejmuje próby samooceny.

• Zna prawa i obowiązki ucznia, respektuje je. • Uczestniczy w szkolnych wydarzeniach. • Zna swoją najbliższą okolicę i jej najważniejsze obiekty oraz nazwę regionu, w którym mieszka; zna tradycje tego regionu. • Zna status swojej miejscowości (wieś, miasto). • Uczestniczy w wydarzeniach organizowanych przez lokalną społeczność. • Zna swoją narodowość i symbole narodowe (godło, hymn, barwy). • Wie, że mieszka w Polsce, a Polska znajduje się w Europie. • Wykazuje poczucie tożsamości kulturowej, historycznej i narodowej. • Wie, że są ludzie zasłużeni dla miejscowości, w której mieszka, dla Polski i dla świata. • Rozpoznaje flagę i hymn Unii Europejskiej. • Szanuje pracę własną i innych. • Poznaje pracę ludzi różnych zawodów i rozumie jej znaczenie; wie jakie zawody wykonują jego najbliżsi i znajomi; wie, czym zajmuje się np. lekarz, policjant, weterynarz. • Zna zawody osób, które mogą pomóc w trudnych i niebezpiecznych sytuacjach. • Wie, gdzie można bezpiecznie organizować zabawy, a gdzie nie można i dlaczego. • Zna zagrożenia ze strony ludzi. • Potrafi zawiadomić dorosłych o wypadku, zagrożeniu, niebezpieczeństwie. • Zna numery telefonów: pogotowia ratunkowego, policji, straży pożarnej i ogólnopolski numer alarmowy 112. • Rozpoznaje sygnały alarmowe (akustyczne) w sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych, właściwie na nie reaguje. • Potrafi właściwie zachowywać się w sytuacji zagrożenia ze strony innych ludzi. • Wie, do kogo zwrócić się o pomoc. • Współpracuje z innymi w różnych sytuacjach. • Przestrzega przepisów i zasad bezpieczeństwa w szkole, w domu, na ulicy.	

VI. Edukacja przyrodnicza

Umiejętności w zakresie postrzegania przyrody	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Obserwuje zmiany zachodzące w otaczającej rzeczywistości przyrodniczej i społecznej, dostrzega przyczyny i skutki, formułuje wnioski. • Potrafi opisać życie w wybranych ekosystemach: w lesie, ogrodzie, parku, na łące i w zbiornikach wodnych. • Rozpoznaje powszechnie znane rośliny i zwierzęta w różnych środowiskach przyrodniczych.	• Samodzielnie prowadzi proste hodowle. • Segreguje odpady. • Uzasadnia potrzebę oszczędzania wody. • Wie, że należy szanować przyrodężywioną i nieożywioną. • Formułuje wnioski na podstawie obserwacji otaczającej rzeczywistości.

AUTORZY: Jolanta Brzózka, Katarzyna Harmak, Kamila Izbińska, Anna Jasiocha, Wiesław Went

• Potrafi wymienić podstawowe warunki niezbędne do życia roślinom i zwierzętom w gospodarstwie domowym, w szkolnych uprawach i hodowlach. • Wie, jaki pożytek przynoszą zwierzęta środowisku, i podaje proste przykłady. • Zna zasady prowadzenia prostych hodowli i upraw. • Wymienia charakterystyczne cechy krajobrazów Polski: nadmorskiego, nizinnego, górskiego. • Wymienia kilka charakterystycznych i typowych zwierząt dla wybranych regionów Polski. • Wymienia i rozpoznaje niektóre zwierzęta egzotyczne. • Wyjaśnia zależność zjawisk przyrody od pór roku. • Nazywa zjawiska charakterystyczne dla różnych pór roku. • Wie, jak zachować się odpowiednio do warunków atmosferycznych lub w sytuacjach wywołanych groźnymi zjawiskami atmosferycznymi. • Chroni przyrodę w swoim środowisku: nie śmieci, szanuje rośliny, zachowuje ciszę, pomaga zwierzętom. • Zna zasady segregowania odpadów; wie, dlaczego należy korzystać z opakowań ekologicznych. • Rozumie sens stosowania opakowań ekologicznych. • Rozumie potrzebę oszczędzania wody. • Wie, jakie znaczenie ma woda dla ludzi, zwierząt oraz roślin. • Wie, jakie zniszczenia w przyrodzie powoduje człowiek (wypalanie łąk, zaśmiecanie lasów, nadmierny hałas, kłusownictwo). • Właściwie zachowuje się w lesie, w parku itp. • Zna wpływ światła słonecznego na cykliczność życia na Ziemi. • Wie, jaki wpływ ma powietrze i woda na życie ludzi, roślin i zwierząt. • Zna znaczenie wybranych skał i minerałów. • Wyróżnia i nazywa części ciała oraz organy wewnętrzne, np. serce, płuca, żołądek. • Zna podstawowe zasady zdrowego odżywiania się. • Rozumie konieczność systematycznej kontroli zdrowia; stosuje się do zaleceń lekarzy (w tym stomatologa). • Dbą o zdrowie i bezpieczeństwo innych (w miarę swoich możliwości). • Orientuje się w zagrożeniach ze strony roślin i zwierząt. • Dostrzega niebezpieczeństwa związane z: kąpielą, zabawami na śniegu i lodzie, zjawiskami atmosferycznymi (burza, huragan, śnieżnica, powódź, śnieżnica). • Potrafi wymienić sposoby przystosowania się zwierząt do poszczególnych pór roku. • Wie, jaką rolę w środowisku odgrywają zwierzęta. • Potrafi wymienić zagrożenia dla środowiska ze strony człowieka i dla człowieka ze strony środowiska przyrodniczego. • Wie, jak postępować ze zwierzętami domowymi i dzikimi i jak im pomagać w różnych porach roku. • Rozróżnia rodzaje opadów w różnych porach roku.	• Stara się zapobiegać zniszczeniom w przyrodzie. • Wie, co to jest wyżyna, i potrafi wymienić jej charakterystyczne cechy. • Potrafi wymienić różne zwierzęta żyjące w Polsce i rośliny rosnące na tym terenie (w tym nazwy gatunków chronionych). • Zawsze przestrzega zasad właściwego odżywiania się. • Interesuje się światem przyrody; systematycznie poszerza wiadomości.

• Potrafi obserwować pogodę i prowadzić obrazkowy kalendarz pogody. • Rozumie komunikaty meteorologiczne podawane w radiu i telewizji. • Ubiera się stosownie do panujących warunków atmosferycznych. • Dostrzega w swoim otoczeniu przyrodniczym i społecznym cykle i regularności, funkcjonujące prawa i zależności. • Podejmując różnorodne aktywności, bierze pod uwagę bezpieczeństwo swoje i innych.	

VII. Edukacja matematyczna

Umiejętności matematyczne	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Klasyfikuje obiekty i tworzy proste serie; dostrzega i kontynuuje regularności. • Liczy (w przód i w tył) od danej liczby po 1. • Liczy dziesiątkami w zakresie 100 i setkami w zakresie 1000. • Zapisuje cyframi i odczytuje liczby w zakresie 1000; rozumie dziesiętny system pozycyjny. • Ustala równoliczność porównywanych zestawów elementów mimo obserwowanych zmian w ich układzie. • Porównuje dowolne dwie liczby w zakresie 1000 (słownie i z użyciem znaków: $<$, $>$, $=$). • Dodaje i odejmuje liczby w zakresie 100 (bez algorytmów działań pisemnych). • Sprawdza wyniki odejmowania za pomocą dodawania. • Mnoży i dzieli liczby w zakresie tabliczki mnożenia (bez algorytmów działań pisemnych). • Pamięciowo mnoży i dzieli liczby w zakresie tabliczki mnożenia. • Sprawdza wyniki dzielenia za pomocą mnożenia. • Rozwiązuje łatwe równania jednodziałaniowe z niewiadomą w postaci okienka (bez przenoszenia na drugą stronę). • Wykorzystuje dodawanie i odejmowanie w sytuacjach życiowych. • Rozwiązuje proste zadania tekstowe. • Rozwiązuje zadania tekstowe na porównywanie różnicowe, ale bez porównywania ilorazowego. • Wykonuje łatwe obliczenia pieniężne (cena, ilość, wartość) i radzi sobie w codziennych sytuacjach wymagających takich umiejętności. • Zna monety i banknoty, będące obecnie w obiegu. • Zna wartość nabywczą pieniędzy. • Zna pojęcie długu i wie, że trzeba go spłacić. • Posługuje się pieniędzmi.	• Wykonuje i kończy rozpoczęte zadanie. • Sprawnie wykonuje ćwiczenia mające na celu określenie kierunków, stosunków przestrzennych, wskazanie cech wielkościowych. • Rozumie i sprawnie rozwiązuje zadania tekstowe. • Rozwiązuje trudniejsze zadania tekstowe. • Wykonuje łatwe obliczenia w zakresie 1000. • Stosuje wyrażenia dwumianowane w zapisie wyników pomiaru. • Sprawnie posługuje się pieniędzmi. • Potrafi zaplanować zakupy. • Sprawnie dodaje i odejmuje liczby w zakresie 100. • Sprawnie posługuje się tabliczką mnożenia w zakresie 100 • Sprawnie odczytuje wskazania zegara oraz dokonuje obliczeń zegarowych. • Sprawnie posługuje się zegarem w systemach: 12- i 24-godzinnych. • Sprawnie oblicza upływ czasu na zegarze (dowolne godziny i minuty).

- Mierzy i zapisuje wynik pomiaru długości, szerokości i wysokości przedmiotów oraz odległości; stosuje jednostki miary (milimetr, centymetr, metr); wykonuje łatwe obliczenia dotyczące tych miar (bez wyrażen dwumianowanych i zamiany jednostek w obliczeniach formalnych).
- Używa pojęcia kilometr w sytuacjach życiowych, np. jechaliśmy autobusem 27 kilometrów (bez zamiany na metry).
- Waży przedmioty, różnicuje przedmioty cięższe, lżejsze; używa określeń: kilogram, pół kilograma, dekagram, gram; wykonuje łatwe obliczenia dotyczące tych miar (bez wyrażen dwumianowanych i zamiany jednostek w obliczeniach formalnych).
- Odmierza płyny różnymi miarkami.
- Używa określeń: litr, pół litra, ćwierć litra.
- Odczytuje temperaturę (bez konieczności posługiwania się liczbami ujemnymi, np. 5 stopni mrozu, 3 stopnie poniżej zera).
- Odczytuje i zapisuje liczby w systemie rzymskim od I do XII.
- Podaje i zapisuje daty.
- Posługuje się kalendarzem, nazywa dni w tygodniu i miesiące w roku.
- Porządkuje chronologicznie daty.
- Dokonuje obliczeń kalendarzowych w sytuacjach życiowych
- Odczytuje wskazania zegarów w systemach: 12- i 24-godzinnym, wyświetlającym cyfry i ze wskazówkami.
- Posługuje się pojęciami: godzina, pół godziny, kwadrans, minuta.
- Wykonuje proste obliczenia zegarowe (pełne godziny).
- Rozpoznaje i nazywa figury geometryczne: koła, prostokąty (w tym kwadraty), trójkąty (również położone w różny sposób oraz w sytuacji, gdy figury zachodzą na siebie).
- Rysuje odcinki o podanej długości.
- Oblicza obwody trójkątów i prostokątów, (bez wyrażen dwumianowanych i zamiany jednostek w obliczeniach formalnych).
- Porównuje wyniki pomiarów.
- Posługuje się oznaczeniami i skrótami jednostek: długości, pojemności, czasu, masy.
- Wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu, używając określeń: góra, dół, przód, tył, w prawo, w lewo oraz ich kombinacji.
- Układa elementy rosnąco i malejąco oraz je numeruje; określa obiekty poprzednie i następne w danej serii.
- Dąży do wykonania rozpoczętego zadania.
- Dostrzega symetrię (np. w rysunku motyla) i rysuje drugą połowę symetrycznej figury.
- Dostrzega różnice w wielkości obiektów.
- Rysuje figury w powiększeniu i pomniejszeniu oraz zachowuje regularność w prostych motywach.

VIII. Zajęcia komputerowe

Umiejętności w zakresie edukacji komputerowej	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Umie obsługiwać komputer. • Poprawnie nazywa najważniejsze elementy zestawu komputerowego i zna ich przeznaczenie. • Zna niektóre pojęcia związane z obsługą komputera oraz nazwy klawiszy (np. kliknąć, kursor, Przybornik, Spacja, Caps Lock, Enter, Shift, Backspace, Delete, Alt prawy) i wykonuje polecenia wymagające zastosowania wybranych klawiszy. • Sprawnie posługuje się klawiaturą i myszą – korzysta z jej prawego i lewego przycisku. • Samodzielnie wykonuje rysunki, korzystając z podstawowych narzędzi z Przybornika w edytorze grafiki Paint. • Rozpoznaje i nazywa nośniki (np. płyta CD). • Wpisuje za pomocą klawiatury litery, cyfry i inne znaki, wyrazy, zdania. • Wykonuje rysunki za pomocą wybranego edytora grafiki, np. z gotowych figur. • Stosuje wybrane elementy formatowania tekstu (np. kopiowanie, usuwanie, pogrubianie, rozmiar i kolor czcionki). • Odtwarza animacje i prezentacje multimedialne. • Przegląda wybrane przez nauczyciela strony internetowe (np. stronę swojej szkoły). • Wyszukuje informacje, korzystając ze wskazanych przez nauczyciela adresów stron internetowych, i umie z nich skorzystać. • Dostrzega elementy aktywne na stronie internetowej, nawiguje po stronach w określonym zakresie. • Posługuje się wybranymi programami i grami edukacyjnymi, rozwijając swoje zainteresowania i poszerzając zakres wiadomości, korzysta z opcji w programach • Umie uruchomić edukacyjną grę komputerową; zna zasady jej działania, czyta prostą instrukcję; korzysta z opcji w grach edukacyjnych.	• Samodzielnie pisze liczby, litery, wyrazy i krótkie zdania, korzystając z edytora tekstu w programie Microsoft Word. • Samodzielnie korzysta z podstawowych narzędzi z Przybornika w edytorze grafiki Paint i wykonuje rysunki. • Zapisuje i drukuje opracowany samodzielnie tekst lub rysunek. • Bez problemu stosuje elementy formatowania. • Wykonuje polecenia z wykorzystaniem Kalkulatora (zgodnie z odpowiednim zakresem liczbowym). • Przegląda wybrane przez nauczyciela strony internetowe (np. stronę swojej szkoły) i potrafi tę wiedzę wykorzystać w praktyce. • Sprawnie korzysta z przekazów multimedialnych; stosuje ich wytwory w swojej działalności twórczej (zgodnie z elementarną wiedzą o prawach autora). • Sprawnie realizuje proste projekty w zakresie form użytkowych, w tym służące kształtowaniu własnego wizerunku i otoczenia oraz upowszechnianiu kultury w środowisku szkolnym (stosując określone narzędzia i wytwory przekazów medialnych).
Umiejętności w zakresie bezpieczeństwa	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Wie, że z komputera i z internetu trzeba korzystać tak, by nie narażać własnego zdrowia i bezpieczeństwa. • Stosuje się do regulaminu obowiązującego w pracowni komputerowej. • Bezwzględnie przestrzega zasad prawidłowego włączania i wyłączania komputera. • Zna zagrożenia wynikające z korzystania z komputera, internetu i multimedialnych. • Wie, że praca przy komputerze męczy wzrok, nadwęża kręgosłup, ogranicza kontakty społeczne.	• Doskonale zna regulamin obowiązujący w pracowni komputerowej i stosuje się do niego. • Rozumie, że podczas korzystania z sieci nie wolno ujawniać swoich danych. • Informuje innych o ewentualnych zagrożeniach.

• Ma świadomość niebezpieczeństw wynikających z anonimowości kontaktów i podawania swojego adresu, • Stosuje się do ograniczeń dotyczących korzystania z komputera, internetu i multimediów. • Wie, że dzieci powinny korzystać tylko z gier dostosowanych do wieku i poziomu umiejętności najmłodszych użytkowników komputerów.	

IX. Zajęcia techniczne

Umiejętności w zakresie znajomości środowiska technicznego	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Orientuje się, w jaki sposób powstały przedmioty codziennego użytku (jak to zrobiono?): meble, samochody, sprzęt gospodarstwa domowego. • Rozpoznaje rodzaje maszyn i środków transportu (samochody, statki, samoloty...); podstawowe narzędzia i przyrządy; urządzenia informatyczne (komputer, laptop, telefon komórkowy). • Rozróżnia rodzaje budowli: budynki mieszkalne, biurowe, przemysłowe oraz wieże, tunele i mosty. • Rozpoznaje urządzenia elektryczne, np. latarkę, prądnicę rowerową. • Określa wartość urządzeń technicznych z różnych punktów widzenia: cech użytkowych (łatwa lub trudna obsługa), ekonomicznych (tanie lub drogie w zakupie i użytkowaniu), estetycznych (np. ładne lub brzydkie). • Wie, jak ludzie wykorzystywali dawniej siły natury. • Wykonuje proste zabawki napędzane siłami natury. • Ma elementarną wiedzę z zakresu techniki niezbędnej w jego życiu. • Zna ogólne zasady działania niektórych urządzeń domowych.	• Potrafi powiedzieć, jak działa wybrane urządzenie domowe. • Potrafi wymienić elementy budowy wybranych urządzeń. • Wykonuje makietę wybranej budowli lub większej liczby obiektów.
Umiejętności w zakresie realizacji „drogi” powstawania przedmiotów od pomysłu do wytworu	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Projektuje i wykonuje różnorodne płaskie i przestrzenne formy użytkowe, korzysta z różnorodnych przedmiotów i materiałów dostępnych w otoczeniu. • Przedstawia pomysły rozwiązań technicznych: planuje kolejne czynności; dobiera odpowiednie materiały (papier, drewno, metal, tworzywo sztuczne, materiały włókiennicze) i narzędzia. • Potrafi pracować indywidualnie i w zespole. • Potrafi odmierzać potrzebną ilość materiału. • Potrafi ciąć papier i tekturę. • Potrafi montować modele z papieru i tworzyw sztucznych, korzystając z prostych instrukcji i schematów rysunkowych np. buduje latawce, samoloty, makiety domów, mostów, samolotów i statków. • W miarę możliwości montuje obwód elektryczny, szeregowy i równoległy z wykorzystaniem gotowych zestawów i pod kierunkiem nauczyciela.	• Sprawnie korzysta z urządzeń informatycznych: telefon komórkowy, komputer, laptop. • Sprawnie konstruuje urządzenia techniczne z gotowych zestawów do montażu.

Umiejętności w zakresie bezpieczeństwa	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Utrzymuje ład i porządek wokół siebie, w miejscu pracy, sprzęta po sobie i pomaga innym w utrzymaniu porządku. • Właściwie używa narzędzi i urządzeń technicznych. • Przestrzega przepisów i zasad bezpieczeństwa w szkole, w domu, na ulicy. • Wie, jak bezpiecznie poruszać się po drogach (w tym na rowerze), korzystać ze środków komunikacji. • Wie, jak należy się zachować w sytuacji wypadku. • Właściwie reaguje na sygnały alarmowe, sytuacje niebezpieczne. • Dostrzega niebezpieczeństwa związane z: ruchem drogowym, pozostawianiem bez opieki dorosłych.	

X. Wychowanie fizyczne i edukacja zdrowotna

Umiejętności w zakresie sprawności fizycznej	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Bierze udział w marszobiegu trwającym co najmniej 15 min. • Uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami. • Systematycznie wykonuje ćwiczenia gimnastyczne wzmacniające mięśnie brzucha i kręgosłupa. • Potrafi pokonywać przeszkody naturalne i sztuczne.	• Sprawnie korzysta z różnych przyborów gimnastycznych. • Poprawnie wykonuje proste układy taneczne.
Umiejętności dotyczące treningu zdrowotnego	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Zna wszystkie pozycje wyjściowe i ustawienia do ćwiczeń. • Wykonuje przewrót w przód. • Skacze przez skakankę, wykonuje przeskoki jedenóz i obunóz nad niskimi przeszkodami. • Wykonuje ćwiczenia równoważne w różnych układach, bez przyboru, z przyborem i na przyrządzie kształcące skoczność i zwinność.	• Sprawnie pokonuje tor przeszkód. • Reaguje ruchem na różne sygnały wzrokowe i dźwiękowe.
Umiejętność i w zakresie sportów całego życia i wypoczynku	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Rzuca i chwytą, kołtuje, odbija i toczy piłkę, rzuca piłką do celu. • Jeździ np. na rowerze, rolkach, wrotkach. • Bierze udział w grach i zabawach, grach terenowych, zawodach sportowych. • Przestrzega zasad poruszania się po drogach. • Respektuje zasady gier i zabaw, podporządkowuje się decyzjom sędziego. • Właściwie reaguje na zwycięstwo i porażkę. • Uczestniczy w wycieczkach.	• Uprawia wybraną dyscyplinę sportową. • Aktywnie uczestniczy w grach zespołowych, zawodach sportowych.

AUTORZY: Jolanta Brzózka, Katarzyna Harmak, Kamila Izbińska, Anna Jasiocha, Wiesław Went

Umiejętności w zakresie bezpieczeństwa i edukacji zdrowotnej	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Dbą o czystość ciała, prawidłową postawę, zęby, higienę osobistą, czystość odzieży oraz ład i porządek w otoczeniu. • Wie, jak należy się właściwie odżywiać. • Wie, jakie znaczenie dla zdrowia ma aktywność fizyczna. • Wie, że nie wolno samodzielnie zażywać żadnych leków ani stosować różnych środków chemicznych niezgodnie z przeznaczeniem. • Stara się prawidłowo siedzieć w ławce i przy stole. • Przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas zajęć ruchowych. • Bezpiecznie posługuje się przyborami sportowymi zgodnie z ich przeznaczeniem. • Potrafi wybrać bezpieczne miejsca do zabaw i gier ruchowych. • Wie, jak właściwie zachowywać się w sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia i do kogo się zwrócić o pomoc.	• Dbą o prawidłową postawę ciała w każdej sytuacji. • Chętnie uczestniczy w działaniach mających na celu zapobieganie chorobom i promowanie zdrowego stylu życia. • Rozumie zasady właściwego zachowania podczas imprez sportowych i przestrzega tych zasad. • Zawsze przestrzega zasad bezpiecznej zabawy w różnych miejscach.

XI. Etyka

Umiejętności w zakresie etyki	
podstawowe	ponadpodstawowe
• Rozumie, że ludzie mają równe prawa, niezależnie od tego, gdzie się urodzili, jak wyglądają, jaką religię wyznają, jaki mają status materialny; okazuje szacunek starszym. • Nie dokucza innym osobom. • Zastanawia się nad tym, na co ma wpływ, na czym mu zależy, do czego może dążyć, nie krzywdząc innych; • Wie, że nie można dążyć do zaspokojenia swoich pragnień kosztem innych i kosztem niszczenia przyrody. • Niesie pomoc potrzebującym, także w sytuacjach codziennych. • Wie, że dzieci niepełnosprawne znajdują się w trudnej sytuacji i pomaga im. • Wie, na czym polega prawdomówność i jak ważna jest odwaga przeciwstawiania się kłamstwu i obmowie; potrafi z tej perspektywy oceniać zachowania bohaterów baśni, opowiadań, legend, komiksów. • Wie, że nie można przywłaszczać sobie cudzej własności i stara się tego przestrzegać. • Wie, że należy naprawić wyrządzoną szkodę. • Dostrzega, kiedy postaci z baśni, opowiadań, legend, komiksów nie przestrzegają reguły „nie kradnij”. • Pamięta o oddawaniu pożyczonych rzeczy i nie niszczy ich. • Nawiązuje i pielęgnuje przyjaźnie w miarę swych możliwości.	• Jest prawdomówny, odważnie i kulturalnie wygłasza swoje zdanie. • Nie zabiera cudzej własności bez pozwolenia. • Zawsze oddaje pożyczone rzeczy i nie niszczy ich. • Nie chwali się posiadanymi dobrami materialnymi. • Zawsze stara się naprawić wyrządzoną szkodę. • Otwarcie przeciwstawia się kłamstwu i obmowie. • Potrafi właściwie ocenić postępowanie bohaterów literackich i dyskutuje na temat ich czynów. • Podejmuje inicjatywy na rzecz ludzi potrzebujących pomocy (w tym na rzecz osób niepełnosprawnych). • Podejmuje inicjatywy na rzecz ochrony przyrody.

- Przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (grzecznie zwraca się do innych, współpracuje z dziećmi w zabawach i w sytuacjach zadaniowych).
- Przestrzega reguł obowiązujących w świecie dorosłych (grzecznie zwraca się do dorosłych, ustępuje osobom starszym miejsca w autobusie, podaje upuszczony przedmiot itp.).
- Wie, że jest częścią przyrody, chroni ją i szanuje, nie niszczy swojego otoczenia.

Umiejętności ucznia i jego osiągnięcia po pierwszym etapie edukacji (w ujęciu szczegółowym)

W procesie dydaktyczno-wychowawczym dziecko opanowuje umiejętności proste i złożone, teoretyczne i praktyczne. To one decydują o aktywności edukacyjnej dziecka, warunkują jego samodzielne działanie oraz uczenie się w klasach 4–6 i dalszej edukacji. W *Programie edukacji wczesnoszkolnej* wyróżniono 10 takich rodzajów aktywności edukacyjnej ucznia:

- mówienie,
- słuchanie,
- czytanie,
- pisanie,
- myślenie matematyczne,
- śpiewanie – granie – taniec,
- rysowanie – malowanie – majsterkowanie,
- poznawanie otoczenia i świata przyrody,
- twórcze działanie,
- sprawność ruchowa.

Stanowią one podstawowy element integrujący treści kształcenia:

- polonistyczne,
- matematyczne,
- społeczne,
- przyrodnicze,
- plastyczne,
- techniczne,
- muzyczne,
- zdrowotne.

Ich integrujący charakter sprawia, że mogą i powinny one być kształtowane i doskonalone w wielu sytuacjach dydaktycznych organizowanych przez nauczyciela. Zakres realizacji treści jest uzależniony od wieku dziecka. Wyszczególnione dalej umiejętności ucznia należy traktować jako orientacyjne, gdyż stopień ich opanowania zależy w dużej mierze od zespołu uczniowskiego i indywidualnych predyspozycji każdego dziecka.

I. Mówienie

Umiejętności dziecka po zakończeniu kształcenia w przedszkolu		
Porozumiewa się z rówieśnikami i dorosłymi – prowadzi rozmowę. Pyta i udziela jednoznacznych odpowiedzi na pytania innych. Wykazuje świadomość zakresu znaczeniowego wyrazów. Rozumie dłuższe wypowiedzi. Samorzutnie wypowiada się na temat własnych potrzeb, odczuć, przeżyć, oczekiwań, ilustracji, wydarzeń z życia. Stosuje w mowie, w miarę poprawnie pod względem artykulacyjnym, gramatycznym, fleksyjnym i składniowym, elementy techniki języka mówionego. Samorzutnie stawia pytania w celu zaspokojenia swojej ciekawości poznawczej. Pyta i udziela jednoznacznych odpowiedzi na pytania innych. Układa krótkie zdania, dzieli je na słowa, słowa na sylaby, sylaby na głoski. Układa dłuższe spójne wypowiedzi o ważnych sprawach. Mówi płynnie, niezbyt głośno, dostosowuje ton głosu do sytuacji. Używa zwrotów grzecznościowych. Dostosowuje swoje wypowiedzi do sytuacji. Tworzy swobodne wypowiedzi zainspirowany oglądaną audycją telewizyjną, filmem, słuchanym tekstem.		
Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
• W miarę poprawnie gramatycznie wypowiada się na temat własnych przeżyć, wydarzeń z życia, ilustracji, czytanych i słuchanych tekstów. • Stawia pytania, odpowiada. • Dzieli słowa na głoski i sylaby. • Stosuje w mowie elementy techniki języka mówionego (tempo, pauza, intonacja...). • Wyodrębnia i nazywa w mowie i piśmie wyrazy oznaczające nazwy ludzi, roślin, zwierząt, rzeczy, czynności i stanów, cech. • Prowadzi rozmowę na tematy wynikające z potrzeb, zainteresowań, doświadczeń i przeżyć dziecka. • W wypowiedziach zachowuje zgodność formy wyrazowej. • Opowiada o sytuacjach, w jakich się znajduje. • Używa właściwych sygnałów niewerbalnych odpowiednio do sytuacji. • W wypowiedziach używa zwrotów grzecznościowych. • Omawia etapy swojej pracy i ocenia efekty. • Rozumie pojęcia związane z realizowaną tematyką i uwzględnia je w swoich wypowiedziach. • Odtwarza z pamięci teksty dla dzieci. • Bierze udział w zabawach teatralnych.	• Wypowiada się na temat własnych przeżyć, wydarzeń z życia, czytanych lub wysłuchanych utworów literackich, oglądanych sztuk teatralnych, audycji telewizyjnych, filmów, wysłuchanych nagrań i audycji radiowych. • Wygłasza wiersz z pamięci, uwzględniając odpowiednią intonację, siłę głosu, tempo, pauzy. • Stawia pytania związane z wydarzeniami z życia, własnymi zainteresowaniami, czytаныmi i wysłuchanymi tekstami, oglądanymi sztukami teatralnymi... • Udzielając odpowiedzi na pytania nauczyciela i innych osób, zwraca uwagę na poprawność gramatyczną formułowanych zdań. • Prowadzi rozmowę (mówi i słucha) związaną z wydarzeniami z otoczenia, zainteresowaniami, przeżyciami, czytаныmi i słuchanymi tekstami, oglądanymi i wysłuchanymi audycjami telewizyjnymi i radiowymi. • Poprawnie formułuje zdania pytające, oznajmujące, rozkazujące, wykrzyknikowe. • W wypowiedziach używa wyrazów bliskoznacznych, wieloznacznych, o znaczeniu podobnym i przeciwnym. • We właściwy sposób artykułuje swoje potrzeby, oczekiwania. • Prezentuje swój punkt widzenia oraz przyjmuje informacje zwrotne.	• Układa swobodne, spontaniczne, spójne wypowiedzi i wielozdaniowe opowiadania twórcze na podstawie własnych przeżyć, doświadczeń, obserwacji, treści czytanych i słuchanych oraz oglądanych sztuk teatralnych. • Wygłasza wiersz z pamięci oraz krótkie fragmenty prozy z uwzględnieniem: intonacji, siły głosu, tempa, pauz, akcentu logicznego. • Stawia pytania związane z wydarzeniami z życia, wypowiedziami nauczyciela i innych osób oraz omawianymi tekstami. • Udziela adekwatnych odpowiedzi na postawione pytania. • Przekształca zdania. • Systematycznie poszerza zakres słownictwa. • W wypowiedziach używa wyrazów bliskoznacznych. • W czasie rozmowy zachowuje formę dialogową (mówi i słucha), wyraża swoje odczucia. • Dbą o kulturę wypowiedzi. • Stosuje zwroty grzecznościowe. • W wypowiedziach świadomie stosuje zasady gramatyki i frazeologii języka. • Wypowiada się swobodnie, spontanicznie w formie kilkuzdaniowej na określony temat. • Prezentuje własne zdanie, uzasadnia swój punkt widzenia, sygnalizuje prośby, potrzeby i oczekiwania.

AUTORZY: Jolanta Brzózka, Katarzyna Harmak, Kamila Izbińska, Anna Jasiocha, Wiesław Went

Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
	• Wypowiada się na temat własnej pracy, omawia jej przebieg i efekty. • Wykorzystuje język symboli, wyraża, znaków, gestów do nazywania i opisywania rzeczywistości.	• Wypowiada się na temat własnej działalności, pracy, omawia jej etapy, ocenia jej efekty. • Układa spójne, logiczne wypowiedzi na podstawie własnych obserwacji, przeżyć, działalności oraz pracy osób z najbliższego otoczenia. • Wypowiada się na temat swojej roli w grupie, ocenia efekty pracy własnej i grupy. • Wykorzystuje język symboli, wyraża, sygnałów niewerbalnych w procesie komunikowania się, nazywania i opisywania otaczającej rzeczywistości.

II. Słuchanie

Umiejętności dziecka po zakończeniu kształcenia w przedszkolu		
Rozpoznaje różnego rodzaju dźwięki z otoczenia, w tym głoski, zgłoski, słowa, zdania. Wykonuje polecenia, zadania zgodnie z instrukcją. Zachowuje się stosownie do poleceń. Skupia swoją uwagę w czasie słuchania tekstów literackich, muzyki, poleceń, informacji. Podczas prowadzonej rozmowy słucha innych. Słucha i rozpoznaje efekty dźwiękowe pochodzące z różnych środowisk (przyrodniczych, technicznych, społecznych...). Słucha i rozpoznaje brzmienie niektórych instrumentów muzycznych.		
Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
• Słucha i rozumie wypowiedzi innych. • Słucha tekstów czytanych przez nauczyciela i je rozumie. • Słuchając tekstów, odróżnia utwory wierszowane od prozy. • Słucha efektów dźwiękowych pochodzących z różnych środowisk i rozpoznaje te efekty (przyrodnicze, techniczne, społeczne...). • Rozpoznaje niektóre głosy ludzkie oraz brzmienie niektórych instrumentów muzycznych. • Odróżnia i właściwie reaguje na sygnały alarmowe, ostrzegawcze w szkole i najbliższym otoczeniu. • Rozpoznaje dźwięki wysokie i niskie, ciche i głośne. • Słucha pieśni, miniatur instrumentalnych, audycji radiowych, recytacji, piosenek, odgłosów. • Słucha utworów muzycznych i niektóre z nich rozpoznaje.	• Słucha wypowiedzi innych i tekstów czytanych przez nauczyciela oraz kolegów i je rozumie. • Słucha nagrań, audycji radiowych i telewizyjnych i je rozumie. • W czasie rozmowy stawia dodatkowe pytania. • Słucha ze zrozumieniem pytań, poleceń, krótkich instrukcji wypowiedzianych przez nauczyciela i kolegów. • Słuchając innych, stawia pytania i udziela odpowiedzi (słucha i mówi). • Ilustruje usłyszane teksty za pomocą prac plastycznych. • Odróżnia i właściwie reaguje na sygnały alarmowe w szkole oraz w najbliższym środowisku pozaszkolnym, np. na ulicy. • Rozpoznaje dźwięki wysokie i niskie, ciche i głośne, głosy ludzkie (sopran, bas, alt, tenor) oraz brzmienie niektórych instrumentów i rytm.	• Słucha wypowiedzi innych i tekstów czytanych przez nauczyciela oraz kolegów i je rozumie. • Słucha nagrań, audycji radiowych i telewizyjnych. • Formułuje i stawia pytania w celu uzyskania dodatkowych informacji. • Słucha ze zrozumieniem opowiadań, pytań, krótkich instrukcji wypowiedzianych przez nauczyciela i kolegów, wyodrębnia główne elementy wypowiedzi. • Słuchając innych, bierze pod uwagę ich punkt widzenia, dąży do kompromisu i porozumienia. Uwzględnia odmienność poglądów. Jest tolerancyjny. • Umiejętnie korzysta z mediów. • Rozpoznaje sygnały alarmowe (akustyczne) w sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych oraz właściwie na nie reaguje.

AUTORZY: Jolanta Brzózka, Katarzyna Harmak, Kamila Izbińska, Anna Jasiocha, Wiesław Went

	• Rozpoznaje długości trwania dźwięków. • Słucha piosenek, pieśni, miniatur instrumentalnych, odróżnia cechy charakterystyczne niektórych utworów (np. tańce), rytm, tempo, dynamikę i nastrój. • Słucha utworów muzycznych i niektóre z nich rozpoznaje.	• Rozpoznaje barwy czterech rodzajów głosów ludzkich (sopran, bas, alt, tenor) oraz brzmienie niektórych instrumentów i rytm. • Słucha piosenek, pieśni, utworów muzycznych, określa ich skład, charakter, nastrój, budowę utworu oraz ich cechy charakterystyczne. • Słucha utworów muzycznych i niektóre z nich rozpoznaje.

III. Czytanie

Umiejętności dziecka po zakończeniu kształcenia w przedszkolu		
Wyróżnia i rozpoznaje głoski w słowach o prostej budowie fonetycznej. Głoskuje, wyodrębnia głoski w nagłosie, wygłosie i w środku wyrazu. Przelicza głoski w nazwach oraz określa kolejność ich występowania. Liczy litery w wyrazach. Interesuje się czytaniem (ciekawość czytelnicza). Odczytuje krótkie podpisy pod obrazkami i inne napisy, np. szyldy sklepowe. Przyporządkowuje wyrazy do odpowiednich ilustracji, przedmiotów. Zachowuje właściwe ułożenie książki.		
Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
• Czyta głośno i po cichu ze zrozumieniem sylaby, wyrazy, zdania, krótkie teksty. • Rozpoznaje w tekstach wszystkie litery, dwuznaki i zmiękczenia. • Wiąże treść czytanych zdań z różnymi formami ekspresji, doświadczeniami, przeżyciami. • Wiąże treść czytanych tekstów z ilustracjami. • Ustala kolejność wydarzeń. • Odróżnia utwór wierszowany od prozy. • Czyta ze zrozumieniem krótkie polecenia. • Czyta liczby zapisane słownie oraz cyframi. • Czyta podstawowe znaki matematyczne: =, +, −, <, >. • Czyta ze zrozumieniem proste, krótkie zadania tekstowe. • Odczytuje pełne godziny na zegarze. • Czyta ze zrozumieniem symbole, tabelki, schematyczne rysunki, wynikające z realizowanych treści. • Czyta ze zrozumieniem skróty, teksty użytkowe, plany i elementy mapy, wynikające z realizowanych treści. • Czyta i rozumie proste rysunki poglądowe, proste schematy, symbole, piktogramy.	• Czyta po cichu od „jednego rzutu oka” ze zrozumieniem wyrazy oraz krótkie zdania. • Czyta głośno w sposób płynny krótkie teksty. • Czyta po cichu i głośno ze zrozumieniem: krótkie teksty informacyjne, uproszczone plany, pytania i polecenia, nazwy geograficzne, skróty, symbole, liczby, wyrażenia mianowane, krótkie teksty encyklopedyczne, daty, zapisy w kalendarzu, informacje prezentowane w tabeli, diagramie, znaki na mapie, niektóre schematy, instrukcje, niektóre rozkłady jazdy, plakaty teatralne, spisy treści, teksty matematyczne. • Korzysta z biblioteki. • Wyodrębnia w utworze osoby, zdarzenia oraz fragmenty tekstu i zdania na określony temat. • Ustala kolejność wydarzeń. • Czyta z podziałem na role. • Analizuje i porównuje czytane teksty. • Odróżnia utwór wierszowany od prozy. • Porządkuje wyrazy według kolejności alfabetycznej, uwzględniając pierwszą literę. • Czyta liczby zapisane cyframi i słownie.	• Czyta poprawnie, płynnie, wyraziście, ze zrozumieniem: teksty informacyjne, informacje zawarte w kalendarzu, wskazania termometru, wagi, zegara, linijki, informacje zapisane w formie przepisu, regulaminu, kodeksu, druki pocztowe i bankowe, plany i mapki, rysunki schematyczne, krótkie ogłoszenia, teksty literackie (poezja i proza), teksty o tematyce matematycznej, przyrodniczej, społecznej i geograficznej, teksty encyklopedyczne, spisy treści, wykresy, rozkłady jazdy, cenniki. • Analizuje i porównuje teksty, wnioskuje. • Wskazuje w tekście odpowiedni fragment i argumentuje swój wybór. • Czyta głośno i po cichu ze zrozumieniem, wyodrębniając w tekście literackim: postacie główne i drugorzędne, charakterystyczne cechy bohatera, wydarzenia decydujące o zmianie postępowania bohaterów, kolejność wydarzeń, zależności między wydarzeniami, zdarzenia istotne i mniej istotne, fragmenty tekstu na określony temat, czas i miejsce akcji, fragmenty tekstu zawierające np. opis, dialog.

Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
Rozumie pojęcia zawarte w czytanych treściach. Czyta zdania o życiu dzieci w innych krajach. Korzysta z biblioteki. Interesuje się książką i czytaniem. W miarę możliwości czyta lektury wskazane przez nauczyciela.	Czyta znaki rzymskie (do XII). Czyta wskazania wagi, zegara, termometru, linijki. Odczytuje proste wzory melodii, znaki notacji muzycznej, nazwy dźwięków gamy. Czyta krótkie teksty o życiu dzieci w innych krajach.	Korzysta z czyteln i biblioteki. Korzysta z różnych źródeł wiedzy i informacji, np. z podręczników, albumów, encyklopedii, słowników. Czyta liczby wielocyfrowe zapisane cyframi, słownie oraz wyrażenia mianowane. Czyta znaki rzymskie (I–XII i więcej). Czyta daty zapisane w różny sposób. Czyta proste rysunki techniczne, schematy, wykresy. Odczytuje znaki notacji muzycznej, proste melodie oraz zapisy rytmiczne. Czyta z podziałem na role. Czyta teksty o życiu dzieci w innych krajach, a w szczególności w kraju nauczanego języka obcego. Czyta książki wskazane przez nauczyciela. Odczuwa potrzebę kontaktu z literaturą. Odróżnia wiersze od prozy.

IV. Pisanie

Umiejętności dziecka po zakończeniu kształcenia w przedszkolu		
Wykonuje czynności samoobsługowe, manualne. Posługuje się przyborami do pisania. Jest sprawny manualnie, a w szczególności przejawia koordynację wzrokowo-ruchową na dobrym poziomie (ma prawidłową pozycję ciała w czasie pisania). Pisze po śladach elementy literopodobne i inne wzory. Zachowuje właściwe ułożenie kartki papieru.		
Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
Pisze elementy literopodobne. Pisze poprawnie litery, dwuznaki, zmiękczenia, wyrazy, uwzględniając właściwy kształt liter, poprawne ich łączenie oraz równomierne położenie i jednolite pochylenie. Przepisuje litery, wyrazy, zdania zapisane za pomocą liter pisanych i drukowanych. Pisze z pamięci wyrazy i krótkie zdania o pisowni zgodnej z wymową. Pisze wielką literę na początku zdania, w imionach i nazwiskach.	Pisze czytelnie, płynnie wyrazy i zdania, uwzględniając odpowiedni kształt liter oraz poprawne ich łączenie, jednolite pochylenie i właściwe rozmieszczenie. Przepisując teksty drukowane, stosuje właściwe litery pisane, dwuznaki i zmiękczenia. Pisze z pamięci i ze słuchu zdania oraz krótkie teksty z: wyrazami z rz i ó wymiennym, wyrazami z rz po spółgłoskach, wyrazami z h i ch najczęściej spotykanymi,	Pisze czytelnie, płynnie zdania i krótkie teksty z zachowaniem poprawnego kształtu liter, proporcji oraz właściwego rozmieszczenia. Właściwie stosuje w piśmie znaki interpunkcyjne, wielką literę. Przepisuje z podręcznika, tablicy i innych źródeł, pisze z pamięci i ze słuchu teksty, przestrzegając poznanych reguł ortograficznych. Pisze swobodne teksty, opowiadania, opisy przedmiotów z uwzględnieniem ich cech charakterystycznych, listy do bliskich, życzenia

AUTORZY: Jolanta Brzózka, Katarzyna Harmak, Kamila Izbińska, Anna Jasiocha, Wiesław Went

• Przenosi wyrazy do następnej linii, dzieląc je na sylaby. • Podpisuje obrazy i ilustracje. • Píše swoje imię i nazwisko (podpisuje się). • Píše liczby w zakresie 10, korzystając z zapisu cyfrowego. • Píše znaki i symbole w zakresie realizowanej tematyki. • Píše liczby widoczne na zegarze, termometrze, linijce centymetrowej (w zakresie 10). • Wykorzystuje nowe, dostępne mu technologie informacyjne, np. komputer. • Píše wyrażenia mianowane dotyczące obliczeń pieniężnych, masy, czasu i ilości płynów. • Píše znaki matematyczne: +, –, <, >, =.	– wyrazami z ą i ę w różnych pozycjach, – „nie” z czasownikami i przymiotnikami. • Właściwie stosuje w piśmie: kropkę, przecinek, pytnik, wykrzyknik, dwukropkę, wielką literę. • Píše krótkie wypowiedzi na podstawie przeżyć, obserwacji, ilustracji, krótkich tekstów. • Píše zdania opisujące przedmioty, osoby, rośliny... • Píše krótkie listy, pozdrowienia, życzenia do bliskich, kolegów. Poprawnie adresuje list. • Zapisuje liczby za pomocą cyfr i słownie. • Zapisuje wyrażenia mianowane, używając skrótów. • Píše znaki rzymskie (I–XII) oraz znaki matematyczne: +, –, :, ;, =, <, >. • Zapisuje daty dowolnymi sposobami. • Zapisuje wyniki różnych pomiarów (ważenie, mierzenie, temperatura, czas).	z różnych okazji, zaproszenia, zawiadomienia, adresy, uwzględniając zasady gramatyczne, reguły ortograficzne i interpunkcyjne. • Píše liczby za pomocą cyfr i słownie. • Píše znaki rzymskie (I–XII) oraz znaki matematyczne: +, –, :, ;, =, <, >. • Zapisuje daty różnymi sposobami. • Zapisuje wyniki różnych pomiarów oraz obserwacji w formie: opisów, tabel, wykresów, kalendarzy, diagramów... • Zapisuje pytania do wywiadu. • Píše symbole, skróty związane z realizowaną tematyką. • Korzysta z nowych, dostępnych technologii informacyjnych.

V. Myślenie matematyczne

Umiejętności dziecka po zakończeniu kształcenia w przedszkolu

Rozumie pojęcia dotyczące położenia przedmiotu w stosunku do innych przedmiotów lub układów odniesienia i posługuje się określeniami: na, między, poza, wyżej, niżej, na prawo, na lewo, blisko, daleko, naprzeciw, w środku, na zewnątrz, wewnątrz, na brzegu... Rozumie i określa kierunki w przestrzeni, wykonuje polecenia: do przodu, do tyłu, na dół, do góry, za siebie, przed siebie, w prawo, w lewo, na wprost. Określa wielkości przedmiotów, tworzy kolekcje i nadaje im tytuły, używając terminów: małe, duże, grube, cienkie, długie, krótkie, duże – większe – największe, małe – mniejsze – najmniejsze, grube – grubsze – najgrubsze, cienkie – cieńsze – najcieńsze, szerokie – szersze – najszersze, wąskie – węższe – najwęższe, niskie – niższe – najniższe, wysokie – wyższe – najwyższe, takie same. Różnicuje pojęcia: wysoki – wysoko, niski – nisko. Wie, na czym polega pomiar długości i zna proste sposoby mierzenia. Rozumie i posługuje się wyrażeniami do określania czasu: krótko, długo, krócej, dłużej, teraz, potem, przedtem, najpierw. Rozumie i posługuje się wyrażeniami do określania pory dnia: rano, w południe, wieczorem, dzisiaj, wczoraj, jutro, pojutrze, w ciągu dnia, nocą, nad ranem, po południu. Szereguje, różnicuje, porządkuje i klasyfikuje przedmioty według określonego kryterium. Ocenia „na oko” liczby elementów zbioru, używając określeń: mało, dużo, tyle samo. Korzystając z konkretów lub rysunków, przelicza zbiory, co najmniej w zakresie 10. Klasyfikuje zbiory według wzrastającej lub malejącej liczby ich elementów. Porównuje liczebności zbiorów i określa relacje, np. o 1 większy, o 3 mniejszy. Tworzy zbiory określonej mocy. Kojarzy liczebnik z liczbą. Liczy kolejno i wstecz, co najmniej w zakresie 10. Posługuje się liczebnikami porządkowymi. Porządkuje liczby od największej do najmniejszej, co najmniej w zakresie 10. Wyznacza wyniki dodawania i odejmowania, pomagając sobie liczeniem na palcach lub korzystając z innych zbiorów zastępczych.

Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
• Tworzy i klasyfikuje zbiory. • Rozumie i określa kierunki w przestrzeni. • Dostrzega symetrię i rysuje drugą połowę figury. • Przelicza zbiory w zakresie 20, korzystając z konkretnych lub rysunków. • Liczy kolejno i wstecz w zakresie 10 (20). • Posługuje się liczebnikami porządkowymi w zakresie 20. • Porządkuje i porównuje liczby w zakresie 20. • Rozumie pojęcia: liczba, cyfra, dodać, odjąć, plus, minus, równa się, tyle samo, większy, mniejszy. • Dodaje i odejmuje liczby w zakresie 10. • Korzysta z przemienności dodawania. • Sprawdza dodawanie za pomocą odejmowania i odwrotnie. • Rozwiązuje łatwe równania jedno działaniowe z niewiadomą w postaci okienka. • Dodaje jednakowe składniki w zakresie 10.	• Przelicza zbiory w zakresie 100. • Wyodrębnia w zapisie liczby jednostki, dziesiątki, setki. • Dodaje i odejmuje dowolne liczby w zakresie 100. • Korzysta z przemienności dodawania. • Rozwiązuje łatwe równania jedno działaniowe z niewiadomą w postaci okienka. • Sprawdza dodawanie za pomocą odejmowania i odwrotnie. Rozumie odwrotność tych działań. • Mnoży i dzieli liczby w zakresie 30 oraz mnoży w zakresie 50. • Sprawdza dzielenie za pomocą mnożenia i odwrotnie. Rozumie odwrotność tych działań. • Korzysta z przemienności mnożenia. • Rozwiązuje proste zadania tekstowe oraz układa treść zadań do sytuacji, rysunku, schematu, zapisu matematycznego.	• Liczy (w przód i w tył) od danej liczby po 1. • Liczy dziesiątkami w zakresie 100 i setkami w zakresie 1000. • Zapisuje cyframi i odczytuje liczby w zakresie 1000. • Porównuje dowolne dwie liczby w zakresie 1000 (słownie i z użyciem znaków: <, >, =). • Korzysta z przemienności dodawania. • Sprawdza dodawanie za pomocą odejmowania i odwrotnie. • Rozwiązuje równania jedno działaniowe z niewiadomą w postaci okienka. • Dodaje i odejmuje liczby w zakresie 100. • Pamięciowo mnoży i dzieli liczby w zakresie tabliczki mnożenia. • Sprawdza dzielenie za pomocą mnożenia i odwrotnie. Rozumie odwrotność działań. • Korzysta z własności działań.

VI. Śpiewanie – granie – taniec

Umiejętności dziecka po zakończeniu kształcenia w przedszkolu		
Odtwarza różnorodne rytmy rysunkami, przyborami akustycznymi, instrumentami perkusyjnymi. Przedstawia proste rytmy własnym ciałem oraz ilustruje je graficznie. Śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego oraz łatwe piosenki ludowe o prostej linii melodycznej. Dostrzega zmiany dynamiki, tempa i wysokości dźwięków. Wyraża charakterystyczne zjawiska przyrodnicze, korzystając z instrumentów perkusyjnych. Wykazuje pozytywny stosunek emocjonalny do kontaktów z muzyką, także poważną. Rozpoznaje hymn Polski.		
Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
• Śpiewa piosenki jednogłosowe indywidualnie i zespołowo. • Akompaniuje do piosenek i zabaw za pomocą efektów akustycznych z wykorzystaniem różnych przedmiotów, instrumentów perkusyjnych niemelodycznych. • Reaguje na zmiany tempa, dynamikę i wysokość dźwięków.	• Śpiewa piosenki jednogłosowe indywidualnie i zespołowo. • Gra na dostępnych mu instrumentach muzycznych. • Akompaniuje do piosenek i zabaw za pomocą efektów akustycznych z wykorzystaniem różnych przedmiotów, instrumentów perkusyjnych niemelodycznych.	• Śpiewa piosenki jednogłosowe indywidualnie i zbiorowo z zastosowaniem zmian tempa, artykulacji i dynamiki. • Akompaniuje do piosenek i zabaw. • Gra na dostępnych mu instrumentach muzycznych. • Wykonuje inscenizacje piosenek i zabaw przy muzyce.

• Ilustruje plastycznie utwory muzyczne. • Kulturalnie zachowuje się na koncercie. • Wie, jak zachować się w czasie śpiewania hymnu państwowego. • Realizuje proste schematy rytmiczne.	• Prezentuje „echo rytmiczne” i inscenizuje piosenki. • Zna kroki krakowiaka i polki oraz potrafi je zatańczyć.	• Wymienia instrumenty i potrafi je klasyfikować. • Odróżnia niektóre tańce, np. oberka. • Potrafi zatańczyć wybrane układy taneczne (krakowiaka, polkę). • Interpretuje ruchem zmiany dynamiczne słuchanych utworów muzycznych.

VII. Rysowanie – malowanie – majsterkowanie

Umiejętności dziecka po zakończeniu kształcenia w przedszkolu		
W swoich pracach plastycznych (różne techniki plastyczne) przedstawia otaczającą go rzeczywistość oraz świat fantazji zgodnie ze swoimi doświadczeniami, przeżyciami, spostrzeżeniami, wyobrażeniami i zdolnościami manualnymi. Nazywa kolory, przybory do rysowania, wycinania i malowania oraz materiały plastyczne. Sprawnie posługuje się przyborami i materiałami do rysowania, malowania i wycinania, majsterkowania. Spontanicznie interpretuje oglądane rysunki, ilustracje i obrazy, dostrzegając ich funkcje informacyjne. Dostrzega informacyjną funkcję obrazu o stosunkach wielkości i ilości (wskazuje elementy większy – mniejszy, więcej – mniej). W swoich rysunkach korzysta z różnych rodzajów kreski. Właściwie rozmieszcza rysunek na ograniczonej płaszczyźnie. Wykazuje zainteresowanie techniką, malarstwem, rzeźbą i architekturą. Przejawia zainteresowanie tradycjami ludowymi swojego regionu na miarę swoich możliwości. Przestrzega zasad poziomu i pionu. Porządkuje przestrzeń (górze – dół) na kartce. Nazywa niektóre wytwory pracy człowieka. Interesuje się urządzeniami technicznymi i bezpiecznie z nich korzysta. Przyjmuje prawidłową postawę ciała w czasie majsterkowania, wycinania, rysowania.		
Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
• Nazywa kolory, materiały, przybory do rysowania, malowania i prac technicznych. • Sprawnie posługuje się przyborami i narzędziami. • Oszczędnie gospodaruje materiałami do prac plastyczno-technicznych. • Przedstawia w swoich pracach (rysunkach, pracach malarskich, rzeźbach, składankach, pracach technicznych) zjawiska i wydarzenia z otoczenia przyrodniczego i społecznego. • Chętnie podejmuje działania plastyczno-techniczne, inspirowany przeżyciami, marzeniami, utworem literackim, filmem, oglądaną sztuką teatralną. • Uwzględnia w swoich pracach plastyczno-technicznych: kształt, wielkość, barwę, proporcje, układ, fakturę. • W swoich pracach plastyczno-technicznych korzysta z szablonów i przyrządów.	• Nazywa kolory, materiały, przybory i narzędzia wykorzystywane w działalności plastyczno-technicznej. • Sprawnie posługuje się przyborami i narzędziami. Przestrzega zasad bezpieczeństwa. • Przedstawia w swoich pracach (rysunkach, pracach malarskich, rzeźbach, składankach, pracach technicznych) zjawiska i wydarzenia z otaczającej rzeczywistości. • Uwzględnia w swoich pracach ruch postaci, sceny zbiorowe oraz wyraża swoje marzenia, wyobrażenia i nastrój. • Uwzględnia w swoich pracach: kształt, wielkość, barwę, proporcje, sytuacje przestrzenne, układ, fakturę. • Wykorzystuje utwór literacki, muzyczny, sztukę teatralną, zmiany w przyrodzie w różnych porach roku do wyrażania siebie w swoich pracach plastyczno-technicznych.	• W swoich pracach plastyczno-technicznych korzysta z różnych technik plastycznych, wykorzystuje różnorodne materiały, przybory i narzędzia. • Uzasadnia swoje wybory technik, materiałów, narzędzi i przyborów. • Przedstawia i wyraża w swoich pracach plastyczno-technicznych: – własne przeżycia, obserwacje, marzenia i wyobrażenia, – otaczającą rzeczywistość przyrodniczą i społeczną, – świat fantazji. • Uwzględnia w swoich pracach: wielkość, kształt, barwę, proporcje, walor, układ faktur, sytuacje przestrzenne. • Określa dziedziny sztuk plastycznych, specjalności zawodowe, czynności, narzędzia, działy sztuki użytkowej, związki funkcji i formy. • Rysuje za pomocą przyrządów geometrycznych odcinki, linie proste, łamane, równoległe oraz figury płaskie na sieci kwadratowej.

Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
• Ma elementarną wiedzę z zakresu techniki niezbędnej w jego życiu. • Rozpoznaje niektóre obiekty z dziedziny architektury, rzeźby, malarstwa, grafiki itp. • Szanuje pracę ludzką i jest dumny z polskich osiągnięć technicznych. • Korzysta z rysunków pomocniczych w procesie planowania, organizowania i realizacji różnorodnych działań plastyczno-technicznych. • Ma świadomość, że każda praca musi mieć swój cel, musi być skończona.	• Dobiera techniki plastyczne, materiały, przybory do wykonywanych zadań plastyczno-technicznych, wykorzystując ich różnorodne zastosowanie. • Rysuje figury płaskie w powiększeniu i pomniejszeniu (odcinki, linie proste, równoległe, prostokąty, kwadraty, trójkąty), wykorzystując przyrządy geometryczne. • W procesie planowania, organizowania i realizacji różnorodnych zadań edukacyjnych, korzysta z rysunków pomocniczych. • Zna obiekty z różnych dziedzin sztuki (w tym rękodzieła artystycznego i sztuki ludowej).	• Realizuje proste projekty w zakresie form użytkowych. • Rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych, należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury. • Rozróżnia dziedziny działalności twórczej człowieka: architektura, sztuki plastyczne, fotografia, film, telewizja, internet, rzemiosła artystyczne, sztuka ludowa.

VIII. Poznawanie otoczenia i świata przyrody

Umiejętności dziecka po zakończeniu kształcenia w przedszkolu		
Jest dociekliwy i wykazuje dużą ciekawość w zakresie tego, co nowe, nieznane. Wykazuje naturalną gotowość do poznawania świata wszystkimi zmysłami. Nazywa rośliny i zwierzęta żyjące w różnych środowiskach przyrodniczych. Wymienia warunki potrzebne do rozwoju zwierząt i wzrostu roślin. Dostrzega i wymienia zmiany zachodzące w różnych porach roku. Rozumie stałe następstwo dni i nocy, pór roku, dni tygodnia, miesięcy w roku. Koncentruje się na przedmiocie poznania. Chętnie podejmuje działania związane z wykorzystaniem książek, podręczników, materiałów edukacyjnych. Obserwuje zmiany zachodzące w otoczeniu przyrodniczym i społecznym. Przeprowadza proste ćwiczenia, doświadczenia, obserwacje. Z zacięciem obserwuje najbliższe otoczenie, zmiany zachodzące w przyrodzie i środowisku społecznym. Analizuje, porównuje oraz klasyfikuje przedmioty oraz nadaje im nazwy. Posługuje się narzędziami, przyborami i materiałami w czasie różnorodnych działań. Wykazuje zainteresowania badawcze dotyczące urządzeń technicznych. Podejmuje działania dotyczące wykorzystywania wiedzy i umiejętności konstrukcyjnych. Samodzielnie i bezpiecznie organizuje sobie czas wolny w szkole, w domu i poza nimi. Unika miejsc i sytuacji niebezpiecznych w miejscu pobytu. W miarę samodzielnie radzi sobie w sytuacjach życiowych i próbuje przewidywać skutki swoich zachowań. Umie przedstawić siebie i swoich bliskich. Zna nazwę miejscowości, w której mieszka, swojej narodowości, stolicy. Nazywa godło i flagę państwową oraz wie, że Polska należy do Unii Europejskiej. Orientuje się w bezpiecznym poruszaniu się po drogach i korzystaniu ze środków transportu. Podczas różnorodnych działań podejmowanych samodzielnie dąży do realizacji zadań. Podejmuje działania wymagające pomocy dorosłych. Stara się panować nad swoimi emocjami. Dostosowuje swoje postępowanie do obowiązujących umów i zasad. Dąży do nawiązywania i podtrzymywania kontaktów społecznych z rówieśnikami. Przestrzega norm postępowania obowiązujących w grupie. Wykazuje zainteresowanie nowymi dla niego formami aktywności edukacyjnej. Ocenia postępowanie swoje i innych jako członków różnych społeczności. Wie, jak należy zachować się na koncercie, w teatrze, w kinie...		
Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
• Wykazuje naturalną ciekawość poznawczą – stawia różnorodne pytania.	• Wykazuje naturalną ciekawość poznawczą – stawia różnorodne pytania.	• Umiejętnie wykorzystuje różne źródła informacji (korzysta z katalogów, spisów treści).

Koncentruje swoją uwagę na przedmiocie poznania. Ocenia efekty własnych działań w pracy indywidualnej i grupowej. Poznaje pracę ludzi różnych zawodów. Sprawnie i bezpiecznie posługuje się przyborami, narzędziami i materiałami oraz niektórymi urządzeniami technicznymi w czasie podejmowanych działań. Korzysta z dostępnych mu nowych technologii informacyjnych. Ocenia postępowanie swoje i innych jako członków różnych społeczności (domowej, szkolnej) oraz uczestników ruchu drogowego, pasażerów, widzów, opiekunów zwierząt. Właściwie reaguje na sygnały alarmowe, sytuacje niebezpieczne. Uwzględnia dobro swoje i innych. Buduje pozytywny obraz samego siebie. Przeżywa satysfakcję z własnego działania i osiągniętych wyników. Wykazuje poczucie przynależności do rodziny, społeczności szkolnej, lokalnej. Przestrzega przepisów i zasad bezpieczeństwa w szkole, domu, na ulicy itp. Podejmuje próby samooceny. Dbą o czystość ciała, zęby, higienę osobistą oraz ład i porządek w otoczeniu. Wykazuje szacunek i zrozumienie dla innych osób i świata przyrody. Dokonuje wyborów, zdając sobie sprawę z ich konsekwencji. Szanuje pracę własną i innych. Podejmuje zadania wymagające troskliwości i opiekuńczości. Akceptuje różnice między ludźmi, przejawia szacunek dla odmienności i zachowań tolerancyjnych. Uczy się, jak właściwie się zachowywać w sytuacji zagrożenia. Dokonuje analizy, porównywania, wnioskowania i uogólniania. Przeprowadza proste obserwacje, pomiary, ćwiczenia i doświadczenia.	Korzysta z podręczników, materiałów pomocniczych, słowników, encyklopedii. Modyfikuje swoje działanie w czasie wykonywania zadań. Ocenia efekty własnych działań. Poznaje pracę ludzi różnych zawodów i rozumie jej znaczenie. Bezpiecznie posługuje się przyrządami, materiałami i urządzeniami technicznymi potrzebnymi do przeprowadzenia doświadczeń, ćwiczeń, np. z kompasem, lupą, narzędziami ogrodniczymi, urządzeniami technicznymi w domu. Potrafi uzasadnić dobór narzędzi, materiałów, urządzeń technicznych do wykonywanych działań. Chętnie podejmuje i systematycznie realizuje działania związane z różnymi rodzajami aktywności. Przestrzega norm postępowania jako członek społeczności szkolnej, domowej, lokalnej oraz jako pasażer, widz, opiekun przyrody, uczestnik ruchu drogowego. Ocenia postępowanie swoje i innych jako członek różnych społeczności. Właściwie reaguje na sygnały alarmowe, unika sytuacji niebezpiecznych, szuka porady w sytuacjach zagrożenia lub udziela pomocy innym. Przestrzega zasad bezpieczeństwa w domu, szkole, na drodze, w środkach komunikacji, w czasie różnorodnych działań. Przyjmuje prawidłową postawę ciała w zależności od podejmowanych form aktywności. Dbą o swoje zdrowie. Przestrzega zasad bezpieczeństwa w czasie kąpieli, zabaw na śniegu i lodzie. Przestrzega zasad bezpieczeństwa dotyczących zatruc pokarmowych (w tym grzybami, lekami). Przestrzega zasad bezpieczeństwa przeciwpożarowego. Wykazuje poczucie przynależności do grup społecznych, w których funkcjonuje: klasa, szkoła, rodzina, środowisko lokalne, gmina, powiat.	Poszukuje różnorodnych informacji w swoich działaniach edukacyjnych, analizuje je i porównuje, porządkuje i z nich korzysta. Poznaje pracę ludzi różnych zawodów i rozumie jej znaczenie. Realizując zadania, elastycznie reaguje w obliczu zmian. Krytycznie ocenia efekty własnych działań. Bezpiecznie posługuje się podstawowymi przyborami, narzędziami, materiałami i urządzeniami związanymi z formami jego aktywności. Potrafi uzasadnić swój wybór. Bezpiecznie i rozważnie korzysta z dostępnych mu nowych technologii informacyjnych. Chętnie podejmuje i systematycznie realizuje w określonym czasie różne rodzaje aktywności. Ocenia postępowanie własne i innych w sytuacjach typowych dla ucznia zgodnie z przyjętymi normami i systemem wartości. Nawiązuje pozytywne kontakty w grupie. Właściwie reaguje w sytuacjach trudnych, niebezpiecznych. Szuka lub udziela pomocy w sytuacjach zagrożenia. Podejmując różnorodne formy aktywności, bierze pod uwagę bezpieczeństwo swoje i innych. Rozumie swoje role i przestrzega norm postępowania jako członek różnych społeczności (np. dziecko, kolega, widz, pasażer). Wykazuje poczucie tożsamości kulturowej, historycznej i narodowej. Dostrzega niebezpieczeństwa związane z: kąpielą, zabawami na śniegu i lodzie, zatruciami pokarmowymi, środkami chemicznymi, narkotykami, grzybami, alkoholem, papierosami, lekami, ogniem,

Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
• Dostrzega cykle i regularności w swoim otoczeniu. • Rozumie konieczność właściwego odżywiania się. • Zna zwyczaje zwierząt z różnych ekosystemów. • Wie, czego roślina potrzebuje do życia. • Prowadzi hodowlę. • Rozumie konieczność ochrony środowiska przyrodniczego, również w najbliższej okolicy.	• Zna zasady i przestrzega reguł życia społecznego. • Podejmuje działania na rzecz innych osób. • Uczy się, jak właściwie się zachowywać w sytuacji zagrożenia. • Przeprowadza proste obserwacje, miary, ćwiczenia i doświadczenia. • Dostrzega w swoim otoczeniu cykle i regularności. Obserwuje zmiany zachodzące w otoczeniu przyrodniczym (np. zmiany w przyrodzie, rośliny i zwierzęta w różnych ekosystemach i w różnych porach roku), otoczeniu społecznym (np. pracę ludzi, ruch drogowy). Dostrzega przyczyny zmian. • Dokonuje różnorodnych pomiarów celem odkrywania, sprawdzania i wnioskowania. • Bada związki i zależności przyczynowo-skutkowe, przeprowadzając różnorodne doświadczenia. • Rozumie konieczność właściwego odżywiania się, rozróżnia rodzaje żywności. • Rozumie konieczność ochrony środowiska przyrodniczego, również w najbliższej okolicy. • Dbą o czystość ciała, higienę osobistą oraz o ład i porządek otoczenia.	– urządzeniami elektrycznymi i gazowymi, – molestowaniem seksualnym, – wymuszeniami, – ruchem drogowym, – pozostawianiem bez opieki dorosłych, – zjawiskami atmosferycznymi (burze, huragan, powódź, śnieżyca). • Potrafi właściwie zachować się w przypadku zagrożenia. • Obserwuje zmiany zachodzące w otaczającej rzeczywistości przyrodniczej i społecznej, dostrzega przyczyny i skutki. Formułuje wnioski. • Dokonuje różnorodnych pomiarów w celu: – sprawdzania, – analizowania, – klasyfikowania, – porównywania, – uogólniania, – odkrywania, – wnioskowania. • Dostrzega w swoim otoczeniu przyrodniczym i społecznym cykle i regularności, funkcjonujące prawa i zależności. • Rozumie konieczność ochrony środowiska przyrodniczego, również w najbliższej okolicy. • Rozumie konieczność właściwego odżywiania się, rozróżnia rodzaje żywności. • Dbą o zdrowie, czystość, higienę, ład i porządek.

IX. Twórcze działanie

Umiejętności dziecka po zakończeniu kształcenia w przedszkolu		
Spontanicznie podejmuje różnorodne działania w zakresie bliskich mu rodzajów aktywności, np. plastycznej, muzycznej, ruchowej, technicznej, zabawowej. Spontanicznie podejmuje działania inspirowane przez nauczyciela i inne dzieci. Podejmuje różnorodne działania inspirowane treścią utworu literackiego, muzyką, bezpośrednią obserwacją. Kojarzy różne fakty, analizuje, porównuje, wnioskuje. Tworzy swobodne wypowiedzi na bliskie mu tematy. Chętnie podejmuje działania w zespole, grupie, parach. Improwizuje melodie do podanego tematu oraz przedstawia ruchem piosenki. Wykazuje twórcze zainteresowanie pracami plastyczno-konstrukcyjnymi. Rozwiązuje problemy zarówno realne, jak i wyobrażeniowe. Chętnie uczestniczy w inscenizowaniu tekstu (dramatyzacja, dialogi bezpośrednie i telefoniczne, teatrzyki). Swobodnie interpretuje ruchem tematy rytmiczne, piosenki, utwory instrumentalne. Potrafi zagospodarować wolny czas sensowną działalnością plastyczną, konstrukcyjną, zabawą. Właściwie posługuje się prostymi narzędziami i materiałami. Umiejętnie organizuje swoje miejsce pracy do działalności edukacyjnej. Umiejętnie i skutecznie działa w zespole. Podejmuje zadanie będące elementem pracy grupowej. Przestrzega zasad obowiązujących w społecznościach dziecięcych oraz w świecie dorosłych. Dokonuje wyboru odpowiednich materiałów i narzędzi do pracy. Właściwie gospodaruje materiałami i narzędziami. Potrafi zorganizować miejsce pracy do wykonywania prostych czynności oraz porządkuje miejsce pracy. Wykazuje samodzielność, dba o swoje rzeczy.		
Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
Chętnie podejmuje różnorodne działania związane z różnymi rodzajami aktywności edukacyjnej: polonistycznej, matematycznej, przyrodniczej, społecznej, plastyczno-technicznej, muzycznej, ekologicznej, zdrowotnej. Wiąże treści utworu literackiego z różnymi formami ekspresji słownej, plastycznej, ruchowej. Tworzy spontaniczne wypowiedzi na podstawie własnych przeżyć, obserwacji, doświadczeń. Uczestniczy w grach dramatycznych. Projektuje i wykonuje różnorodne płaskie i przestrzenne formy użytkowe. Chętnie podejmuje działania w zakresie kreatywnego rozwiązywania problemów. Ustala niezbędne czynności prowadzące do zrealizowania zadania. W czasie pracy przestrzega kolejności działań. Elastycznie reaguje na propozycje zmian w czasie wykonywanej pracy. Ocenia efekty własnej pracy. Bezpiecznie posługuje się materiałami i narzędziami. Bezpiecznie korzysta z urządzeń technicznych.	Zainspirowany tekstem, opowiadaniem, sztuką teatralną, filmem, historyjką obrazkową tworzy opowiadania twórcze, np.: ciąg dalszy opowiadania, dalsze losy bohaterów, inne zakończenie opowiadania. Tworzy swobodne teksty na znane mu tematy. Przedstawia sytuacje życiowe w grach dramatycznych. Projektuje i wykonuje płaskie i przestrzenne formy użytkowe. Wiąże treść utworu literackiego, sztuki teatralnej, audycji radiowej, telewizyjnej, filmu z różnymi formami ekspresji. Tworzy proste tematy muzyczne, ilustracje muzyczne do wierszy i opowiadań. Ustala niezbędne czynności prowadzące do zrealizowania zadania. W czasie pracy przestrzega kolejności działań. Elastycznie reaguje na propozycje zmian w czasie wykonywanej pracy. Ocenia efekty własnej pracy. Bezpiecznie posługuje się materiałami i narzędziami. Bezpiecznie korzysta z urządzeń technicznych.	Tworzy opowiadania twórcze, swobodne teksty, słowniki tematyczne na podstawie słuchanych treści, wydarzeń z życia, ilustracji, filmu, sztuk teatralnych i muzyki. W różnych formach ekspresji prezentuje treści czytanych lub słuchanych tekstów. Inszenizuje teksty lub ich fragmenty. Projektuje i wykonuje płaskie i przestrzenne formy użytkowe, uwzględniając zasady kompozycji. Improwizuje melodie do zrytmizowanych wierszy oraz do podanego tematu rytmicznego. Tworzy ilustracje muzyczne do opowiadań i wierszy oraz swobodnie interpretuje ruchem tematy rytmiczne, piosenki, utwory instrumentalne. Przedstawia sytuacje życiowe w grach dramatycznych. Planuje kolejność podejmowanych czynności, prowadzących do realizacji zadania. Porównuje wykonanie zadania z planem. Kontroluje swoje działanie i w razie potrzeby modyfikuje je w toku realizacji. Ma świadomość celu podejmowanych zadań i ocenia ich efekty.

Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
Wykazuje nawyk właściwego, oszczędnego wykorzystywania narzędzi i urządzeń technicznych. Działa w zespole. Porządkuje miejsce pracy po zakończeniu działań. Ma świadomość, że każda praca musi być zakończona w określonym czasie. Ma świadomość konieczności właściwej organizacji stanowiska pracy.	Wykazuje nawyk właściwego, oszczędnego wykorzystywania narzędzi i urządzeń technicznych. Umiejętnie działa w zespole. Porządkuje miejsce pracy po zakończeniu działań. Ma świadomość, że każda praca musi być zakończona w określonym czasie. Ma świadomość konieczności właściwej organizacji stanowiska pracy.	Dokonuje wyboru materiałów, narzędzi, przyborów i uzasadnia ich wybór. Aktywnie uczestniczy w pracy grupowej, pełniąc w grupie różne funkcje związane z realizacją zadania. Organizuje swoje stanowisko pracy i porządkuje je po zakończeniu zadania. Racjonalnie gospodaruje czasem podczas wykonywania zadań. Ocenia pracę własną i innych, w tym własną pracę w realizacji zadań grupowych. Przestrzega zasad bezpieczeństwa pracy.

X. Sprawność ruchowa

Umiejętności dziecka po zakończeniu kształcenia w przedszkolu		
Dbą o swoje zdrowie. Jest sprawny ruchowo, na miarę swoich możliwości. Jest na tyle zahartowany, aby mógł uczestniczyć w bliskich mu rodzajach aktywności, zajęciach, grach i zabawach w klasie i poza szkołą.		
Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 1	Przewidywane umiejętności ucznia po klasie 2	Osiągnięcia ucznia po pierwszym etapie edukacji
Przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas zajęć ruchowych. Reaguje ruchem na różne sygnały wzrokowe i dźwiękowe. Poprawnie wykonuje ćwiczenia gimnastyczne i proste układy taneczne. Rzuca i chwyta, pokonuje przeszkody, skacze, biega, uczy się kołować piłką, toczy piłkę, wykonuje ćwiczenia równoważne, rzuca do celu.	Przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas zajęć ruchowych. Poprawnie wykonuje ćwiczenia gimnastyczne i proste układy taneczne. Przyjmuje poprawne pozycje do ćwiczeń. Sprawnie rzuca, chwyta, celuje, biega, skacze, pokonuje przeszkody. Wykonuje podstawowe ćwiczenia korygujące postawę ciała.	Przestrzega zasad bezpieczeństwa i reguł współdziałania podczas zajęć ruchowych. Sprawnie rzuca, chwyta, celuje, biega, skacze, pokonuje przeszkody. Rozumie i stosuje przepisy minigier zespołowych. Wykonuje ćwiczenia korygujące postawę ciała. Rozróżnia i nazywa rekreacyjne formy aktywności ruchowej i niektóre dyscypliny sportu.

6. W jaki sposób uczą się uczniowie? Sposoby osiągnięcia celów edukacyjnych

Przyjęta w programie kształcenia **humanistyczna teoria uczenia** urzeczywistnia się w następujących założeniach:

- podmiotem wszelkich działań dydaktycznych jest dziecko – uczeń;
- podstawą zmian w zachowaniu się dziecka jest jego własna naturalna zdolność do wzrostu i rozwoju, zdolność uczenia się przez doświadczanie;
- nauczyciel, organizując sytuacje dydaktyczne, umożliwia dziecku uczenie się w indywidualnym i grupowym działaniu.

Każde poprawnie wykonane działanie dziecka ma wpływ na:

- bogacenie doświadczeń, tworzenie systemu wiedzy, rozwój pojęć;
- zwiększanie odporności emocjonalnej na sytuacje nowe, często trudne;
- umiejętność dokonywania samokontroli i samooceny działania;
- motywację do podejmowania wysiłku intelektualnego;
- umiejętność działania, organizowania i realizowania zadań, właściwego i ekonomicznego postępowania;
- możliwości wyrażania swoich myśli i ocen, które towarzyszą działaniu we współpracy.

Zatem, aktywizując dziecko do działania, doświadczania, nauczyciel pomaga mu:

- odkrywać wiedzę samodzielnie (aktywność intelektualna);
- wyzwalać emocje towarzyszące uczeniu się (aktywność emocjonalna);
- wypowiadać swoje myśli, sądy (aktywność werbalna);
- wybierać cel i sposób postępowania.

Planując i organizując sytuacje dydaktyczne, nauczyciel powinien pamiętać, że uczenie się w działaniu, przez doświadczanie, będzie w pełni skuteczne tylko wtedy, gdy dziecko – uczeń będzie podejmować konkretne działania (doświadczenia) własne lub organizowane przez nauczyciela, których wynikiem będzie:

Według Carla Rogersa podstawę zmian w zachowaniu człowieka stanowi jego własna zdolność do wzrostu i rozwoju, zdolność uczenia się na podstawie doświadczenia. Zalecanie zmian, jak również tzw. dobre rady pozostają nieskuteczne. Można natomiast stworzyć atmosferę szczególnie sprzyjającą rozwojowi człowieka, konstruktywnym zmianom w jego zachowaniu i osobowości. Stwarzanie takiej atmosfery Carl Rogers nazywa „ułatwianiem”.

Nauczyciel, wychowawca, psychoterapeuta nie powinni być ekspertami wiedzącymi lepiej, co powinien robić i jakim powinien być wychowanek. Jak stwierdził prof. André Glucksmann: „najwięcej zła wyrządza się zawsze w imię dobra, czyli pewnej idei człowieka”. Nauczyciel, wychowawca, psychoterapeuta powinni więc towarzyszyć dziecku w jego doświadczalnym uczeniu się, na drodze jego własnego rozwoju, odkrywaniu: prawdy, dobra i piękna, a w szczególności:

- ułatwiać dziecku zdobywanie wiedzy, a nie dostarczać jej w gotowej formie;
- zachęcać dziecko do poszukiwania informacji, ale jej nie podawać;
- umożliwiać dziecku samodzielne badanie i odkrywanie;
- motywować, pobudzać, organizować to, co pożądane i konieczne;
- odpowiadać i stawiać pytania;
- nie wyręczać dziecka nigdy w tym, co ono może samodzielnie zrobić, odkryć.

To wymaga od nauczyciela klas 1–3, jako organizatora i animatora procesu dydaktycznego, doboru odpowiednich metod nauczania – uczenia się (szczególnie w klasie 1), organizowania uczenia się dzieci z grupą i w grupie, uwzględnienia prawidłowości w zakresie przyswajania wiedzy i kształtowania umiejętności w zależności od wieku dzieci i sposobów pracy edukacyjnej, dokładnej znajomości dziecka, jego sposobu myślenia, cech osobowościowych, preferowanego stylu uczenia się (słuchowiec, wzrokowiec, czuciowiec).

Sposoby osiągania zamierzonych celów edukacyjnych:

- Dokładne poznanie ucznia i jego otoczenia:
 - przeprowadzenie szczegółowej diagnozy;
 - systematyczne kontrolowanie i ocenianie postępów;
 - poznanie osobowości ucznia i preferowanego przez niego stylu uczenia się;
 - rozpoznanie środowiska rodzinnego i nazwanie ewentualnych problemów.
- Dostosowanie wymagań do możliwości ucznia:
 - zwrócenie uwagi na specyficzne potrzeby edukacyjne po uzyskaniu wystarczających informacji od specjalistów;
 - prowadzenie dokumentacji zgodnie z rozporządzeniami MEN;
 - dobór metod nauczania.
- Współpraca szkoły z rodzicami / opiekunami:
 - wsparcie pedagogiczne rodziców / opiekunów;
 - komunikacja szkoła – dom (na bieżąco).

Jak pracować z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?

Specyficzne trudności dzieci w uczeniu się mogą być uwarunkowane różnymi czynnikami, np. nieprawidłowym rozwojem: psychosomatycznym, somatycznym, narządów zmysłów, narządów ruchu oraz negatywnym wpływem środowiska, w którym dziecko wzrasta.

Uczeń z trudnościami w nauce:

- wykazuje brak zainteresowania nauką;
- niechętnie wykonuje polecenia nauczyciela;
- nie potrafi prawidłowo kierować procesami psychicznymi, takimi jak: pamięć, spostrzeganie, kojarzenie czy uwaga;
- jest mało aktywny na zajęciach, często brak aktywności jest połączony z biernością i rezygnacją;
- reaguje agresją słowną;
- ucieka w kłamstwo;
- unika zajęć szkolnych.

Czasami dziecko, mimo dobrej sprawności intelektualnej, a nawet wysokiej inteligencji, ma kłopot z opanowaniem umiejętności czytania i pisania lub liczenia.

W zależności od rodzaju dysfunkcji dostosowanie wymagań edukacyjnych powinno dotyczyć trzech obszarów:

- formy sprawdzania wiedzy;
- treści;
- formy i treści.

Jak postępować z uczniem przejawiającym specyficzne trudności w uczeniu się?

• Dyskalkulia – trudności w liczeniu.

Nauczyciel ocenia tylko tok rozumowania, a nie techniczną stronę liczenia. Uczniowie z dyskalkulią mają skłonność do przedstawiania kolejności cyfr w liczbie i przez to często popełniają błędy w jej zapisie. Zły wynik końcowy wcale nie świadczy o tym, że dziecko nie rozumie danego zagadnienia. Dostosowanie wymagań dotyczy więc formy sprawdzania wiedzy. Trzeba prześledzić tok rozumowania dziecka. Jeśli jest on poprawny, ucznia należy ocenić pozytywnie.

• Dysgrafia – trudności z opanowaniem techniki pisania; brzydkie, nieczytelne pismo.

W tym przypadku dostosowanie wymagań dotyczy formy sprawdzania wiedzy, a nie treści. Wymagania merytoryczne dotyczące pisemnej pracy ucznia z dysgrafią powinny być takie jak dla wszystkich, natomiast sposób sprawdzania takiej pracy może być niekonwencjonalny. Zależy to od pomysłowości nauczyciela. Jeśli nauczyciel nie jest w stanie przeczytać pracy ucznia, może przepisać go z danego zakresu materiału lub pozwolić na napisanie pracy na komputerze.

• Dysortografia – trudności ze stosowaniem zasad pisowni. W pracach pisemnych pojawiają się liczne błędy ortograficzne, fonetyczne, interpunkcyjne itd.

Nauczyciel, sprawdzając pracę, ocenia jej treść, a nie poprawność pisowni. Mimo trudności, uczeń musi się jednak uczyć zasad ortografii i gramatyki i wykonywać odpowiednie ćwiczenia.

AUTORZY: Jolanta Brzózka, Katarzyna Harmak, Kamila Izbińska, Anna Jasiocha, Wiesław Went

• **Dysleksja** – trudności w czytaniu, które przekładają się na problemy ze zrozumieniem treści. Dostosowanie wymagań w zakresie formy powinno nastąpić jak najwcześniej. Widząc trudności dziecka, nauczyciel powinien np. odpytywać je z czytania na dodatkowych zajęciach wyrównawczych, w których bierze udział mniej osób, a nie przy całej klasie. Ucznia z takimi trudnościami nie można ponaglać, krytykować ani zawstydząć. Żeby ucznia nie zniechęcić, nauczyciel powinien dawać mu do nauki jedynie niewielki fragment tekstu.

Przyczyn opisanych trudności należy szukać w kilku obszarach: dydaktycznym, wychowawczym i zdrowotnym. Przewlekłe choroby, wady wrodzone, nadmierna pobudliwość, nerwowość czy słaby stan zdrowia mają istotny wpływ na występowanie trudności.

Zadaniem nauczyciela – wychowawcy jest udzielenie wszechstronnej pomocy uczniom, u których pojawiły się problemy w nauce, a także zadbanie o to, by dzieci te nie czuły się odrzucone. Ważna jest analiza całościowa przypadku, uwzględniająca warunki środowiskowe ucznia, jego kłopoty rodzinne i szkolne. Pozwoli to na lepsze rozpoznanie przyczyn trudności.

Rodzice i nauczyciele powinni współpracować i razem ustalać zasady pracy z dzieckiem i racjonalnie organizować jego wolny czas.

Dziecko mające trudności w nauce powinno uczestniczyć w zajęciach wyrównawczych i re-educacyjnych. Potrzebna jest też dobra współpraca domu i szkoły z poradnią psychologiczno-pedagogiczną oraz innymi instytucjami specjalistycznymi. Analizowanie opinii i orzeczeń wydawanych przez te instytucje pozwala na dokładne zdiagnozowanie problemu i ukierunkowuje pracę z uczniem. Gdy rozumie się potrzeby ucznia, zna jego możliwości i ograniczenia, łatwiej zapobiegać powstawaniu zaburzeń nerwicowych będących efektem pogłębiania się szkolnych trudności. Podczas zajęć szkolnych należy zaobserwować, jakie metody najlepiej działają na dziecko. Następnie trzeba opracować program pracy i pomocy dziecku i konsekwentnie go wdrażać. Warto nagradzać dziecko za każdy drobny wysiłek, czekając na wymierne efekty procesu uczenia się.

Jak postępować z uczniem zdolnym?

Uczeń zdolny ma ogólną łatwość uczenia się, rozwiązywania różnych zadań i problemów, a także umiejętność myślenia abstrakcyjnego. Mogą to być zdolności rzeczywiste (czyli takie, które powstały na bazie zdolności naturalnych) lub zdolności specjalne, kierunkowe, dotyczące konkretnej dziedziny, które często nazywamy talentem.

Uczeń zdolny lub wybitnie zdolny:

- ma wysoki iloraz inteligencji ogólnej i pewne predyspozycje psychiczne, które są nieodzowne podczas wykonywania danego zadania;
- jest dociekliwy, zgłębia zagadnienia natury poznawczej;
- jest indywidualistą, przejawia dużą niezależność i krytycyzm myślenia;
- zdecydowanie lepiej wykonuje takie same zadania niż inni uczniowie w takich samych warunkach;
- ma silną motywację do zajmowania się tym, co go interesuje;
- pracuje szybko, dzięki określonym cechom charakteru i temperamentowi;
- potrafi skupić uwagę i wytrwale dążyć do celu;
- potrafi twórczo podchodzić do interesującego go tematu;
- przewyższa inne dzieci oryginalnością myślenia, szybkością i łatwością uczenia się;

- potrafi pobierać i przetwarzać informacje;
- potrafi sprawnie i szybko selekcjonować i zapamiętywać informacje;
- najprawdopodobniej osiągnie sukces;
- posiada wyobraźnię twórczą i wybitne zdolności w jakiejś dziedzinie;
- potrafi spontanicznie rozwiązywać różne problemy;
- ma dużą łatwość uczenia się i rozwiązywania problemów;
- osiąga bardzo wysokie wyniki w nauce;
- ma szerokie zainteresowania i umiejętnie korzysta z różnych źródeł wiedzy;
- potrafi być pracowity i samokrytyczny, a także skuteczny w działaniu;
- ma podzielną uwagę.

Dzieci zdolne, które spełniają opisane powyżej kryteria i mają wysoki iloraz inteligencji, nie zawsze są dobrymi uczniami. Często napotykają na trudności adaptacyjne, ponieważ ich poziom intelektualny utrudnia im porozumiewanie się z rówieśnikami. Rówieśnicy często uważają te osoby za przemądrzałe i zarozumiałe, gdyż mają one poczucie własnej wartości, są pewne siebie i swojej wiedzy, potrafią bronić swoich racji.

Szkoła powinna:

- dążyć do rozpoznania zdolności swoich uczniów, otoczenia tych uczniów opieką i utwierdzania w przekonaniu, że mają zdolności, które trzeba rozwijać, aby w przyszłości osiągnąć sukces;
- stwarzać warunki i właściwą atmosferę do rozwijania zdolności uczniów;
- zapewnić ścisłą współpracę wychowawcy z innymi nauczycielami, aby rozpoznawanie zdolności ucznia następowało jak najszybciej;
- zorganizować działania wspomagające i rozwijające zdolności ucznia podczas zajęć dodatkowych (koła zainteresowań);
- mądrze i konsekwentnie zachęcać i wdrażać do udziału w różnych konkursach na terenie szkoły i poza nią;
- wypracować system promowania i nagradzania każdego, nawet najmniejszego sukcesu ucznia i jego opiekuna;
- współpracować z domem rodzinnym dziecka, zachęcać rodziców do wspierania, motywowania i doceniania wysiłków i postępów dziecka;
- wspierać i rozwijać myślenie twórcze oraz oryginalne działania uczniów;
- nie narzucać sztywnych schematów;
- stwarzać zarówno atmosferę twórczą w klasie, jak i prowokować sytuacje wymagające twórczego myślenia;
- pomagać dziecku w realizacji jego pomysłów;
- kształtować u ucznia wiarę we własne siły;
- pobudzać aktywność dziecka;
- walczyć z nudą i apatią podczas zajęć;
- uatrakcyjnić proces nauczania – uczenia się.

7. W jaki sposób jest monitorowany proces edukacyjny i rozwój dziecka?

Ocena

Co to jest proces monitorowania?

Monitorowanie to sposób kontroli i ocena efektów edukacyjnych uczniów. Polega na systematycznym gromadzeniu, z użyciem różnorodnych metod i narzędzi, informacji o warunkach, przebiegu i efektach działań dydaktyczno-wychowawczych, nieustannym obserwowaniu i badaniu rezultatów realizacji planu działania (programu nauczania) oraz jego ewaluacji (modyfikacji), celem doskonalenia i usprawnienia procesu edukacyjnego.

Istotnym elementem kontroli i oceny procesu edukacyjnego jest:

- gromadzenie i analizowanie informacji o osiągnięciach poznawczych, psychomotorycznych, zachowaniach emocjonalnych dzieci;
- określanie indywidualnych potrzeb uczniów, ich zainteresowań i uzdolnień oraz napotykaných trudności w uczeniu się i ich przyczyn;
- opisywanie rozwoju i postępów edukacyjnych każdego dziecka – ucznia;
- obserwowanie i wspieranie szkolnej kariery dziecka, wzmacnianie jego naturalnej motywacji poznawania – uczenia się;
- diagnozowanie osiągnięć edukacyjnych ucznia i porównywanie ich z określonymi standardami;
- uczenie umiejętności przyjmowania oceny jako elementu rzeczywistości, korzystania z niej w kształtowaniu obrazu samego siebie;
- wdrażanie do przestrzegania norm i zasad funkcjonowania w życiu, w różnych organizacjach i określonych społecznościach;
- sprawdzanie wiadomości, osiągniętych umiejętności i sprawności.

Monitorowanie procesu edukacyjnego i rozwoju dziecka powinno dostarczyć nauczycielowi, uczniom i rodzicom odpowiedzi na pytania:

- Jak jest?
- Co na to wpływa?
- Co ułatwia?
- Co utrudnia?
- Jak powinno być?
- Co zrobić, aby osiągnąć cel?

Cele procesu monitorowania

Korzystając z różnych źródeł informacji (np. obserwacji, rozmów, wywiadów, ankiet, badań socjometrycznych, analiz wytworów prac uczniów, zadań praktycznych, testów sprawdzających) nauczyciel ma możliwość poznawania zarówno zespołu uczniowskiego (jego struktury, ról uczniowskich w zespole, obowiązujących w nim norm i zasad), jak i pojedynczego ucznia (jego wiedzy, umiejętności, dążeń, aspiracji, samooceny, cenionych wartości, stosunku do nauki, strategii uczenia się, zakresu i przyczyn trudności). Ocena może mieć charakter oceny dydaktycznej lub może być ocenianiem społeczno-wychowawczym, gdy nauczyciel ocenia nie tylko osiągnię-

cia edukacyjne, lecz także motywację do pracy, obowiązkowość czy zachowanie się w różnych sytuacjach. Zawsze jednak powinna ona mieć funkcję diagnostyczną – wspierać szkolną karierę ucznia, monitorować jego postępy i określać indywidualne potrzeby.

A zatem monitorowanie ma na celu i jednocześnie ułatwia:

- opisywanie rozwoju umiejętności, kompetencji ucznia;
- rozpoznawanie indywidualnych potrzeb każdego ucznia;
- określanie efektywności stosowanych metod pracy;
- obserwowanie i wspieranie rozwoju dziecka, wzmacnianie pozytywne;
- rozbudzanie naturalnej motywacji poznawania – uczenia się;
- kształtowanie obrazu samego siebie;
- wdrażanie do samokontroli i samooceny;
- kształtowanie umiejętności przyjmowania oceny jako elementu rzeczywistości;
- przygotowanie do współpracy i współdziałania.

Zakres monitoringu edukacyjnego

Monitorując rozwój dziecka, nauczyciel gromadzi i analizuje informacje dotyczące:

- efektów edukacyjnych (wiedzy, umiejętności, sprawności, nawyków, postaw);
- umiejętności kluczowych, ponadprzedmiotowych;
- zainteresowań, uzdolnień, możliwości i predyspozycji;
- ograniczeń i uwarunkowań rozwojowych dziecka, ich przyczyn;
- cech osobowościowych, zachowań, sposobów reagowania w określonych sytuacjach;
- stosunku dziecka do podejmowania zadań, jego zaangażowania w realizację;
- funkcjonowania dziecka w różnych społecznościach, grupach społecznych.

Metody i narzędzia służące gromadzeniu informacji

Sposób, w jaki nauczyciel diagnozuje osiągnięcia edukacyjne dzieci, ich potrzeby, uzdolnienia, zainteresowania i trudności w uczeniu się oraz jak przekazuje informacje zwrotne, ma duże znaczenie zarówno dla samego ucznia, jak i nauczyciela.

Nauczyciel może gromadzić informacje przez:

- obserwację dzieci;
- analizę wytworów ich pracy;
- zadania praktyczne dzieci;
- rozmowy i wywiady;
- karty badania umiejętności (lub sprawdziany przygotowane przez nauczyciela);
- badania socjometryczne;
- testy i ankiety;
- Plan Działań Wspierających.

Gromadzenie informacji i ich dokumentowanie powinno dostarczyć nauczycielowi dostatecznie dużo danych, pozwalających wszechstronnie ocenić postępy i rozwój dziecka w formie oceny opisowej. Może ona być ustną lub pisemną informacją wyrażoną w formie syntetycznego, zwięzłego komentarza, dotyczącego najważniejszych osiągnięć, ich uwarunkowań i zmian oraz zaleceń dydaktyczno-wychowawczych. Informacja ta może być dokumentowana za pomocą: kart obserwacji, teczek uczniowskich, zapisów w dzienniku, kart oceny, świadectw.

Ocena słowna jest dla dzieci bardzo istotna. Ważne jest, aby już na etapie planowania pracy dydaktyczno-wychowawczej nauczyciel rozstrzygnął: **co i kiedy** będzie oceniał oraz **w jaki sposób**. Częstotliwość oceniania sprawi, że dziecko otrzyma informację o swojej pracy i postępach na bieżąco, co będzie miało znaczenie mobilizujące do dalszego działania. Wtedy proces ten będzie miał charakter nie tylko motywujący ucznia, lecz także wspomagający. Będzie również służył monitorowaniu rozwoju dziecka i doskonaleniu organizacji całego procesu edukacyjnego.

8. Załączniki

Słownik pojęć

W trosce o komunikatywność języka, jednoznaczność stwierdzeń i właściwą interpretację programu nauczania zdefiniowano niektóre pojęcia.

1. Podstawa programowa – baza konstrukcyjna programu nauczania, zawierająca powszechnie obowiązujące zadania i cele edukacyjne, zadania szkoły i powinności nauczyciela, treści kształcenia oraz osiągnięcia ucznia.
2. Program nauczania – opis sposobu realizacji celów wychowania lub kształcenia oraz treści nauczania ustalonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego na dany etap edukacyjny.
3. Kształcenie zintegrowane – sposób organizacji procesu nauczania – uczenia się dzieci w pierwszym etapie kształcenia ogólnego. Objęte są nim dzieci w młodszym wieku szkolnym w klasach 1–3. Jego cechą charakterystyczną jest ciągłość wychowania i kształcenia, umożliwianie dzieciom całościowego, a następnie kontekstowego poznawania siebie i świata, ukazywanie związków i zależności między różnymi obszarami edukacyjnymi. Obejmuje ono scalanie treści kształcenia oraz łączenie organizowanych przez nauczyciela sytuacji dydaktycznych, ujętych w metodyczną, logicznie spójną całość.
4. Umiejętności kluczowe – ponadprzedmiotowe, uniwersalne umiejętności. Mają one istotne, podstawowe znaczenie dla właściwego uczestnictwa w życiu społecznym, sprawnego funkcjonowania w zmieniającej się rzeczywistości oraz dla samodzielnego uczenia się.
5. Dzień aktywności edukacyjnej ucznia – logicznie spójna, metodycznie zorganizowana, zintegrowana struktura, układ sytuacji dydaktycznych i edukacyjnych wyznaczonych przez określone cele i zadania.
6. Sytuacja dydaktyczna – fragment dnia aktywności edukacyjnej dziecka, układ zadań, warunków, czynności nauczyciela i ucznia, struktura złożona z elementarnych jednostek edukacyjnych – sytuacji edukacyjnych.
7. Sytuacja edukacyjna – elementarne, wyznaczone przez cel, sposób lub zadanie, zorganizowane działanie ucznia, którego efektem winno być wywołanie określonego zachowania edukacyjnego dziecka, np. przepisywanie, poszukiwanie, analizowanie, porównywanie.
8. Rodzaje aktywności ucznia – najistotniejsze dla procesu nauczania – uczenia się umiejętności wyższego rzędu (kompetencje), wspólne dla wszystkich obszarów edukacji. Stanowią podstawowy element integrujący wszystkie obszary kształcenia zintegrowanego (czytanie, mówienie, pisanie, obliczanie, rysowanie – malowanie, słuchanie, śpiewanie – granie – ruch, tworzenie, badanie, organizowanie własnych działań, doskonalenie się).
9. Obszary edukacyjne – kierunki edukacji wyznaczone przez specyficzne dla danego etapu edukacyjnego treści, na podstawie których realizowane są zadania kształcenia zintegrowanego (edukacja polonistyczna, matematyczna, przyrodnicza, społeczna, plastyczna, techniczna, muzyczna, zdrowotna...).
10. Cele kształcenia – świadomie założone (projektowane) wyniki procesu dydaktyczno-wychowawczego wyrażone opanowaniem przez uczniów określonych wiadomości, umiejętności, sprawności, postaw.
11. Treści kształcenia – zasób odpowiednio uporządkowanych informacji, czynności określonych przez cele kształcenia, materiał nauczania – uczenia się oraz wymagania programowe,

których opanowanie ma umożliwić lub ułatwić człowiekowi ukształtowanie jego stosunku do świata.

12. Materiał nauczania (kształcenia) – informacje rzeczowe (merytoryczne) wykorzystywane w procesie dydaktyczno-wychowawczym do opanowania określonych umiejętności, powodowania zmian w zachowaniu, postawach, przekonaniach lub zapamiętywane przez uczniów. To tworzywo myślenia i działania, bogacenia wiedzy i kształtowania systemu wartości.
13. Monitorowanie procesu edukacyjnego – integralny element procesu kształcenia, przyjęty przez nauczyciela system ciągłego obserwowania, sprawdzania i analizowania – rozważania danych o efektywności procesu, wynikiem czego winno być modyfikowanie procesu edukacyjnego w zakresie jego organizacji.
14. Ocena szkolna – informacja o wynikach przebiegu procesu kształcenia wraz z komentarzem dotyczącym tych wyników.
15. Diagnoza – określenie indywidualnych potrzeb i przyczyn trudności dziecka – ucznia.
16. Aktywizujące metody nauczania – metody nauczania zwiększające czynny udział uczniów w zajęciach dydaktycznych, ograniczające jednocześnie rolę nauczyciela do pomagania uczącym się w osiągnięciu celów edukacyjnych i ewaluacji postępów.
17. Monitorowanie procesu rozwoju dziecka – integralny element procesu kształcenia, przyjęty przez nauczyciela system ciągłego obserwowania, gromadzenia danych i ich analizowania, rozważania materiałów dotyczących rozwoju indywidualnego dziecka.